

Valuta för pengarna

- om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott

FoU-rapporter

- 2004:1 Ätstörningar – en kunskapsöversikt (Christian Carlsson)
2004:2 Kostnader för idrott – en studie om kostnader för barns idrottande 2003
2004:3 Varför lämnar ungdomar idrotten (Mats Franzén, Tomas Peterson)
2004:4 IT-användning inom idrotten (Erik Lundmark, Alf Westelius)
2004:5 Svenskarnas idrottsvanor – en studie av svenska folkets tävlings- och motionsvanor 2003
2004:6 Idrotten i den ideella sektorn – en kunskapsöversikt (Johan R Norberg)
2004:7 Den goda barnidrotten – föräldrar om barns idrottande (Staffan Karp)
2004:8 Föräldraengagemang i barns idrottsföreningar (Göran Patriksson, Stefan Wagnsson)
- 2005:1 Doping- och antidopingforskning
2005:2 Kvinnor och män inom idrotten 2004
2005:3 Idrottens föreningar - en studie om idrottsföreningarnas situation
2005:4 Toppningsstudien - en kvalitativ analys av barn och ledares uppfattningar av hur lag konstitueras inom barnidrott (Eva-Carin Lindgren, Hansi Hinic)
2005:5 Idrottens sociala betydelse - en statistisk undersökning hösten 2004
2005:6 Ungdomars tävlings- och motionsvanor - en statistisk undersökning våren 2005
2005:7 Inkilning inom idrottsrörelsen - en kvalitativ studie
- 2006:1 Lärande och erfarenheters värde (Per Gerrevall, Samantha Carlsson och Ylva Nilsson)
2006:2 Regler och tävlingssystem (Bo Carlsson, Kristin Fransson)
2006:3 Fysisk aktivitet på Recept (FaR) (Annika Mellquist)
2006:4 Nya perspektiv på riksidsrottsgymnasierna (Maja Uebel)
2006:5 Kvinnor och män inom idrotten 2005
2006:6 Utvärdering av den idrottspsykologiska profilen - IPS-profilen (Göran Kenttä, Peter Hassmén och Carolina Lundqvist)
2006:7 Vägen till elittränarskap (Sten Eriksson)
2006:8 Näridrott i skolmiljö (Björn Forsberg)
2006:9 Kartläggning av det idrottspsykologiska området med avseende på svensk elitidrott (Göran Kenttä)
- 2007:1 Idrotten Vill - en utvärdering av barn- och ungdomsidrotten (Lars-Magnus Engström, Johan R Norberg och Joakim Åkesson)
2007:2 Sexualisering av det offentliga rummet (Birgitta Fagrell, Jesper Fundberg, Kutte Jönsson, Håkan Larsson, Eva Olofsson och Helena Tolvhed)
2007:3 Det sociala ledarskapet (Martin Börjesson, Johan von Essen)
2007:4 Frivilligt arbete inom idrotten (Lars-Erik Olsson)
2007:5 Varumärkets betydelse inom idrotten (Anna Fyrberg, Sten Söderman)
2007:6 Analys av träningsstider inom föreningsidrotten - en studie av sju lagidrotter sett ur ett ålders- och könsperspektiv (Christian Augustsson, Göran Patriksson, Owe Stråhlman och Stefan Wangsson)
2007:7 Målstyrning och bidragsgivning inom svensk idrott (Johan Söderholm)
2007:8 Ekonomiska styrmedel inom ideella organisationer (Erik Lundmark, Alf Westelius)
2007:9 Näridrott i skolmiljö, etapp 2 (Josef Fahlén, Björn Forsberg)
2007:10 Doping - personlighet, motiv och moral i idrotten (Jesper Thiborg, Bo Carlsson)
2007:11 Eliten e' liten - men växer. Förändrade perspektiv på elitidrott (Mikael Lindfelt)
- 2008:1 Doping- och antidopingforskning - En inventering av samhälls- och beteendevetenskaplig forskning och publikationer 2004-2007 (David Hoff)
2008:2 Idrottens anläggningar – ägande, driftsförhållanden och dess effekter (Josef Fahlén, Paul Sjöblom)
2008:3 Idrottens roll i samhället II (Sara Sandström, Mats Nilsson)
2008:4 Vilka stannar kvar och varför? (Britta Thedin Jakobsson, Lars-Magnus Engström)
2008:5 Medlemskapet i den svenska idrottsrörelsen - En studie av medlemmar i fyra idrottsföreningar (Torbjörn Einarsson)
2008:7 Äldre en resurs för idrottsrörelsen (Margareta Johansson)
2008:8 Möjliga tekniklösningar för LOK-stöd, SISU verksamhet och antidoping (Kenneth Olausson, Stewe Gårdare, Torbjörn Johansson, Mikael Wiberg, Oskar Juhlin)
- 2009:1 Kunskapsöversikt: Styrketräning för barn och ungdom (Michail Tonkonogi)
2009:2 Kunskapsöversikt: Kost- och näringslära inom idrotten (Eva Blomstrand och William Apró)
2009:3 Varumärkets betydelse inom idrottsrörelsen - ett sponsorperspektiv (Anna Fyrberg och Sten Söderman)
2009:3 A Sponsor's Perspective on the Swedish Sports Movement (Anna Fyrberg och Sten Söderman)
2009:4 Valuta för pengarna - om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott (Krister Hertting)
2009:5 Ämnet specialidrott i gymnasieskolan - en utvärdering av ämnet läsåret 2008/09 (Magnus Ferry och Eva Olofsson)
2009:6 Vilka är idrottens valda makthavare? - Om rekrytering till styrelser inom svensk idrott (Jesper Fundberg)

Tryckta rapporter kan beställas från Riksidrottsförbundets kundtjänst – kundtjanst@rf.se
Ladda hem rapporterna i PDF från www.rf.se/dokumentbank

Förord

”Allas rätt att vara med” är en av fyra grundpelare i den värdegrund svensk idrott antog på RF-stämman 2009. Det handlar dock inte bara om rätt, utan också om att vara med. En faktor som kan begränsa barns och ungdomars möjligheter att vara med i en idrottsförening är kostnaden.

För att få en bild av den totala kostnaden för att idrotta i en förening lät Riksidrottsförbundet 2003 göra en studie som omfattade de mest populära idrotterna – totalt, bland pojkar och bland flickor. Sammanlagt studerades tio idrotter.

2009 gjordes en uppföljning på samma tio idrotter. Syftet var att se om något hade hänt. Å ena sidan finns det en allmän kostnadsutveckling, å andra sidan har vi haft en fyraårig Handslags-satsning där ett av de prioriterade områdena varit att hålla tillbaka avgifterna. Denna uppföljningsstudie, liksom 2003 års undersökning, är gjord av undersökningsföretaget Centrum för Marknadsanalys (CMA), har sedan analyserats av Krister Hertting, universitetslektor vid Luleå Tekniska Universitet.

Resultatet i stort sett detsamma som för sex år sedan: Det finns ganska stora skillnader mellan olika idrotter, men det finns ännu större skillnader mellan olika åldrar och olika idrottsliga ambitionsnivåer.

Jämfört med 2003 års undersökning fick de idrottande barnens föräldrar den här gången på en tio-gradig skala svara på om de upplevde kostnaden som hög och om de ansåg sig få valuta för pengarna. Svaren på den första frågan skiljde sig ganska markant mellan olika idrotter. Men intressant nog var det inte fallet på den andra. En stor majoritet tycker att de får valuta för pengarna.

Det är naturligtvis glädjande och visar vilket värde de sätter vid sina barns idrottande. Och därmed skulle vi kunna slå oss till ro. Men studien visar också att de som i störst utsträckning tycker att kostnaden är hög och är minst nöjda med vad de får för pengarna är familjer med låg inkomst. Detta är naturligt, men samtidigt en varningssignal. Någonstans finns ju en gräns för när de inte längre anser sig ha råd att låta barnen vara med i en idrottsförening. Och då blir kostnaden en begränsning för svensk idrotts strävan att möjliggöra för alla att vara med.

Kostnaden för att idrotta avgörs av många olika faktorer. En del är objektiva: Ska man rida krävs det en häst som kostar pengar. Att ridning är dyrare än t ex friidrott är med andra ord naturligt. En del avgörs av politiska beslut: Dyrare anläggningshyror och/eller minskat samhällsstöd ger ökade kostnader. Men en del är också beroende av idrottsrörelsens egna beslut på olika nivåer: Resemängden och -längden och utrustningen är exempel på kostnader förbund och föreningar, och i många fall det enskilda laget eller träningsgruppen kan påverka själv.

Vår förhoppning är att denna studie ska utgöra ett underlag för diskussioner i föreningar och förbund om hur kostnaderna kan hållas nere. För att ge alla möjlighet att vara med.

Stockholm i mars 2010

Mattias Claesson
Chef Opinionsbildning och samhällskontakter

Innehåll

Sammanfattning	7
I. Inledning	9
1.1 Bakgrund.....	9
1.2 CMA:s rapport om föräldrars kostnader för barnens idrottande.....	10
1.2.1 CMA rapportens syfte.....	10
1.2.2 CMA rapportens avgränsningar.....	10
1.2.3 Metod och urval i CMA rapporten.....	10
1.2.4 CMA rapportens validitet.....	11
1.2.5 CMA:s enkätstudie – en översiktsbild av resultaten.....	11
2. Syfte och avgränsningar med föreliggande rapport	17
3. Tidigare studier inom området	17
4. Teoretisk tolkningsram	17
5. En fördjupad analys	19
5.1 Föräldrars upplevelser och tävlingslogikens betydelse.....	19
5.1.1 Hur upplever föräldrar kostnadsnivån för sina barns idrottande?.....	19
5.1.2 Förhållande mellan ålder, tränings- och tävlingsintensitet och kostnader.....	20
5.1.3 Sammanfattande diskussion – tävlingslogikens betydelse.....	22
5.2 Könsaspekter.....	22
5.3 Sociokulturella/-ekonomiska aspekter.....	25
5.3.1 Föräldrars upplevelser av kostnader och inkomst.....	25
5.3.2 Föräldrars upplevelser av kostnader och etnicitet.....	26
5.3.3 Föräldrars upplevelser av kostnader och bostadsort.....	27
5.3.4 Föräldrars upplevelser av kostnader och antal vuxna i hushållet.....	28
5.3.5 En vidare analys – exemplet basket-ridsport.....	29
5.4 Relativa kostnadsförändringar.....	31
6. Avslutande diskussion	33
7. Förslag på vidare forskning	35
8. Referenser	36

Sammanfattning

Rapporten handlar om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrott och är en fördjupad analys av en enkätstudie till föräldrar. Den enkätstudien, genomförd av Centrum för Marknadsanalys, är en uppföljning av en likadan studie gjord år 2003. Tio idrottsgrenar ingick vid dessa båda tillfällen – basket, fotboll, friidrott, golf, gymnastik, innebandy, ishockey, ridsport, simning och tennis. Rapporten visar att de flesta idrotter har ökat totalkostnaden mellan de båda studierna, även med hänsyn tagen till den ekonomiska utvecklingen. Kostnaderna ökar i takt med ålder och ökad tränings- och tävlingsintensitet. Men trots att kostnaderna ökat och att föräldrar anser dem vara relativt höga, så anser man som föräldrar också att det är värt denna kostnad.

Det finns vissa köns- och sociokulturella/-ekonomiska skillnader. Generellt är det något dyrare för föräldrar till idrottande flickor än för föräldrar till idrottande pojkar, men skillnaden har minskat i många idrottsgrenar mellan mättillfällena. Framför allt visar sig skillnaden för flickor och pojkar som är mer tränings- och tävlingsintensiva, där det är markant dyrare för flickor. De sociokulturella/-ekonomiska skillnaderna visar sig i skillnader i inkomstnivåer, men också i frågan om etnicitet, där fler med utländsk bakgrund anser att idrotten är förenad med höga kostnader.

Slutligen diskuteras dessa resultat, och det verkar finnas fler aspekter än de rent ekonomiska som spelar roll när det gäller barnens idrottande. Tävlingsidrottens höga status både som samhällsfostrare och som en del av ungdomskulturen är betydelsefulla. Men man kan också fråga sig vad som händer när och om kostnader för föräldrar i barn- och ungdomsidrotten når en brytpunkt, där risker som exempelvis minskat ideellt engagemang och förändrad idrottspolitik finns närvarande. Men än så länge anser en stor majoritet av föräldrarna att man får valuta för pengarna.

I. Inledning

I.1 Bakgrund

Den här rapporten handlar om föräldrars kostnader för barnens deltagande i tävlingsidrotten. Den bygger på en enkätundersökning som är genomförd av Centrum för Marknadsanalys (CMA), där föräldrar till barn inom tio olika idrotter tillfrågats om hur mycket pengar man lägger ut årligen för avgifter, resor och utrustning. År 2003 genomförde CMA på uppdrag av Riksidrottsförbundet (RF) en liknande undersökning och år 2009 var det dags för uppföljning med samma idrotter som ingick vid det förra tillfället (bägge rapporterna finns på www.rf.se). Anledningen till att ha samma urval var att ha möjlighet att studera tendenser i kostnadsutvecklingen inom dessa idrotter, men också för att kunna föra ett generellt resonemang om kostnadsutvecklingen och dess konsekvenser för idrottsrörelsen i stort. De utvalda idrotterna fungerar på så sätt som representanter för hela idrottsrörelsen. Utifrån CMA:s genomförda undersökning kommer denna rapport att göra en fördjupad analys och tolkning av de data som framkommit. Det kommer också att bli en jämförande analys och tolkning med det föregående undersökningstillfallets resultat som utgångspunkt. Enkäten riktades till föräldrar och gick ut till 3000 familjer med idrottande barn i åldern 7-15 år inom idrotterna basket, fotboll, friidrott, golf, gymnastik, innebandy, ishockey, ridsport, simning och tennis. Dessa idrotter ingick även i förra undersökningstillfället år 2003.

Men varför är det relevant att studera kostnadsutvecklingen inom barn- och ungdomsidrotten och i vilket sammanhang ska den här studien placeras in? Det har hänt en hel del sedan det senaste tillfället år 2003. Den kanske största förändringen är Regeringens särskilda satsning på barn- och ungdomsidrotten, som i sitt första steg startade år 2004 under namnet Handslaget, och som sedan blev Idrottslyftet. I den första satsningen, som pågick under åren 2004-2007, fanns fem målområden – *öppna dörrar för fler, satsa mer på flickorna, delta i kampen mot droger, intensifiera samarbetet med skolorna* och även att *hålla tillbaka avgifterna*. I Lars-Magnus Engströms (2007) sammanställning och metaanalys av Handslagsprojekten konstateras att det enbart finns en studie som behandlar idrottandets ekonomiska aspekter. Engström (ibid) menar att de ekonomiska aspekterna av barn och ungdomars idrottande är ett viktigt område och att det fortfarande finns stora kunskapsluckor att fylla igen. Han riktar också en utmaning till idrotten; *”Vilka strategier ska idrottsrörelsen använda sig av för att få ned kostnaderna för den enskilde idrottsutövaren?”* (Engström ibid, sid. 49). Den här rapporten ger inget fullständigt svar på den frågan, men den blir ytterligare en tråd av kunskap som vi spinner i väven om idrottens ekonomiska aspekter och konsekvenser för barn, ungdomar och deras föräldrar.

I en studie som rör barn och ungdomsidrottens förutsättningar är det självklart att också se vad idrottens officiella policydokument förmedlar. I ”Idrotten vill” betonas idrottens mångfald som en styrka, det vill säga att alla som vill ska erbjudas plats i idrottsrörelsen oavsett bakgrund, och det framhålls särskilt att *”Tack vare ett omfattande ideellt arbete och samhällets stöd har det varit möjligt att erbjuda alla möjlighet till idrott till en rimlig kostnad, vilket gjort att få behövt avstå av privatekonomiska skäl”*, (RF 2005a, sid. 8).

Idrottsutredningen (SOU 2008:59) lyfter fram att idrotten fortfarande är ojämnt fördelad bland landets barn och ungdomar. Tomas Peterson, huvudansvarig för utredningen, skriver lite tillspetsat att *”...pojkar idrottar mer än flickor och rika idrottar mer än fattiga”* (sid. 235). Idrotten har en stor potential genom sin dragningskraft att nå alla barn och ungdomar, men alla har inte samma tillgänglighet idag, där en faktor är den ekonomiska sidan. Även om barn- och ungdomsidrotten är prioriterad i statens stöd till idrotten föreslår utredningen ett tydligare barnperspektiv, som bygger på FN:s barnkonvention.

Det har funnits en kritik från idrottsrörelsen att staten varit alltför styrande, framför allt genom de kraftigt ökade anslag som Handslaget/Idrottslyftet innebar (SOU 2008:59). En stor del av dessa statliga medel har varit öronmärkta för vissa klart utpekade områden. Därför föreslås i idrottsutredningen att staten ska vara fortsatt tydlig med vad det är man vill uppnå med idrottspolitiken, men att idrottsrörelsen ska få stor frihet att bestämma hur de idrottspolitiska målen ska uppnås. Det är den mer övergripande och större bilden. Den här studien ger en bild av vad som sker i idrottsrörelsens vardag, och hur ekonomiska aspekter direkt påverkar barn och ungdomar i tävlingsidrotten. Det totala statliga Lokala aktivitetsstödet (LOK) ökade under åren 1997-2007 från 205 mkr till 636 mkr, en ökning med 260 % (SOU 2008:59). Fyra av fem föreningar ser LOK stödet som en betydande inkomstkälla, men detta utgör enbart 14% av föreningarnas intäkter (Henriksson, Hjelmberg & Stadler 2006). En fråga som är relevant i det här sammanhanget, är om ett ökat LOK stöd har fått någon effekt för kostnadsnivån för den enskilde idrottarens utövning av sin idrottsgren.

1.2 CMA:s rapport om föräldrars kostnader för barnens idrottande

CMA:s rapport finns publicerad i sin helhet separat. Här kommer en sammanfattning av den rapporten med en beskrivning av genomförande och nedslag i resultaten från undersökningen, så att denna rapport kan läsas separat.

1.2.1 CMA rapportens syfte

Syftet med CMA:s rapport var att undersöka och analysera familjers kostnad för barnens utövande av olika idrotter. Hur mycket kostar det för den enskilda individen (det vill säga föräldrarna) att utöva olika idrotter?

1.2.2 CMA rapportens avgränsningar

I undersökningen finns de fem största pojk- och flickidrotterna samt de idrotter som lockar flest ungdomar med utländsk bakgrund.

Följande idrotter ingår i undersökningen:

- Ishockey
- Ridsport
- Innebandy
- Basket
- Gymnastik
- Friidrott
- Simning
- Golf
- Tennis
- Fotboll

1.2.3 Metod och urval i CMA rapporten

Undersökningen är genomförd som en postal undersökning. Då det inte finns något övergripande register över idrottande barn var ett så kallat två-stegsurval det alternativ som ansågs mest lämpligt. Det första steget var att samla in listor på aktiva barn i de olika idrotterna och andra steget var att välja ut respondenter utifrån dessa listor. Riksidrottsförbundet tillhandahöll register till

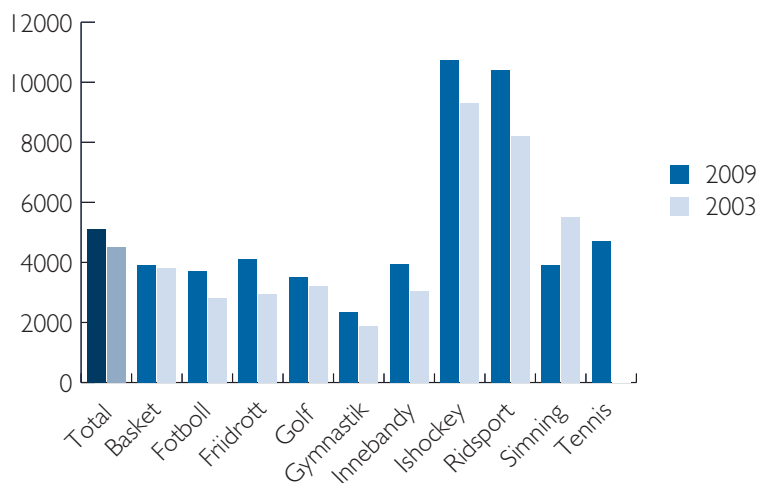
ett slumpmässigt urval av föreningar (inom sportgrenarna angivna ovan). CMA Research kontaktade sedan ett urval av dessa för att på så sätt få tillgång till adressregister på aktiva barn och ungdomar och deras föräldrar. Utifrån listorna som samlades in drogs ett slumpmässigt urval av respondenter. Totalt bestod urvalet av 3000 individer fördelat på 300 individer inom varje idrott. Till dessa skickades en enkät (se bilaga för enkät). Urvalet är stratifierat för jämn fördelning på totalnivå med hänsyn tagen till kön, ålder (utspritt mellan 7-15 år) och geografi. Totalt svarade 49% på enkäten. Sammanlagt finns 2332 svar registrerade, eftersom flera barn deltar i flera idrotter. I presentationen har främst medianvärden, det vill säga det mittersta värdet i gruppen, använts som centralmått i stället för medelvärde. Anledningen till det är att försöka undvika alltför mycket påverkan av extremvärden, då kostnader inom respektive idrottsgren varierar mycket.

1.2.4 CMA rapportens validitet

Då urvalet i undersökningen har skett i flera steg kan en diskussion föras om detta påverkat resultatet. Urvalet till idrottsföreningar har tillhandahållits genom RF:s register för LOK-stöd. Från detta register har sedan idrottsföreningarna kontaktats per E-post. Idrottsföreningar som inte registrerat någon E-post i registret har således inte kunnat delta i undersökningen. Många idrottsföreningar består av ideellt arbetande människor vilket kan påverka att föreningarna inte haft tid att sända in listor på medlemmar. Det finns dock ingen anledning att tro att respondenter som deltagit i undersökningen skulle svara annorlunda än de respondenter som inte deltagit i undersökningen.

1.2.5 CMA:s enkätstudie – en översiktsbild av resultaten

Rapporten från CMA är omfattande med en detaljerad genomgång av respektive idrott som studerats, men jag vill inledningsvis lyfta fram några resultat av övergripande karaktär från rapporten, för att ge läsaren ett grepp om dess innehåll.

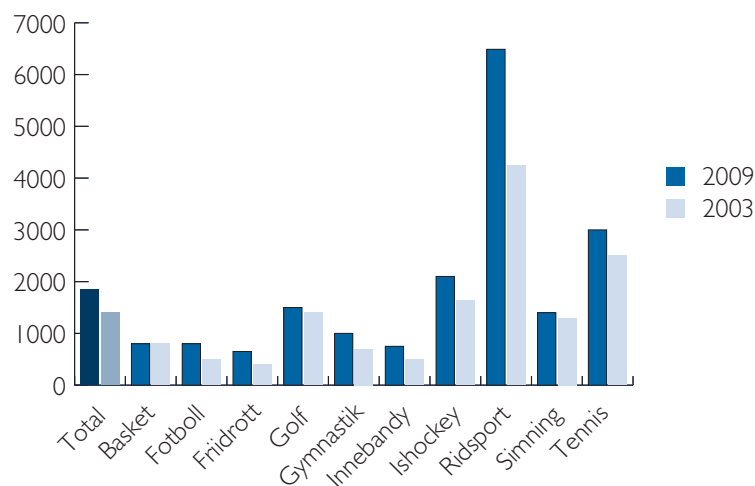
Figur 1. Total kostnad för respektive idrott, vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

Den totala kostnaden har ökat för alla idrotter utom simning jämfört med år 2003. Ishockey och ridsport är markant dyrast och gymnastik är billigast. Totalkostnaden har ökat för nästan samtliga idrotter jämfört med undersökningen år 2003. Simning har som enda idrott i undersökningen en lägre totalkostnad medan en tydlig ökning av totalkostnaden kan ses för fotboll, friidrott, ishockey och ridsport jämfört med år 2003.

Tabell 1.**Översiktsbild av kostnader och kostnadslag för respektive idrott vid 2009 års undersökning.**

	Totalkostnad	Högsta kostnad	Avgifter	Utrustning	Resor	Övriga kostnader
Total	5 128 kr	66 325 kr	1 849 kr	980 kr	1 693 kr	30 kr
Basket	3 900 kr	29 100 kr	800 kr	800 kr	1 400 kr	0 kr
Fotboll	3 700 kr	27 950 kr	800 kr	800 kr	1 700 kr	100 kr
Friidrott	4 100 kr	88 400 kr	650 kr	1 000 kr	2 300 kr	0 kr
Golf	3 500 kr	29 600 kr	1 500 kr	1 000 kr	600 kr	0 kr
Gymnastik	2 360 kr	33 336 kr	1 000 kr	400 kr	800 kr	0 kr
Innebandy	3 945 kr	20 350 kr	750 kr	1 000 kr	1 825 kr	0 kr
Ishockey	10 740 kr	57 770 kr	2 100 kr	2 500 kr	4 000 kr	200 kr
Ridsport	10 405 kr	152 700 kr	6 488 kr	1 000 kr	1 800 kr	0 kr
Simning	3 925 kr	81 640 kr	1 400 kr	500 kr	1 900 kr	0 kr
Tennis	4 700 kr	142 400 kr	3 000 kr	800 kr	600 kr	0 kr

Alla kostnader är specificerade i avgifter (såsom medlemsavgifter, träningsavgifter, avgifter för läger, turneringar mm), utrustning, resor (till/från träning respektive match/tävling) samt övriga kostnader (t ex köp av bingolotter, jultidningar mm från föreningen). Den dyraste avgiften tas ut inom ridsport, följt av tennis. På utrustningssidan är ishockey den dyraste idrotten, följt av ridsport, innebandy, golf och friidrott. Kostnaden för resor är störst inom ishockey följt av friidrott.

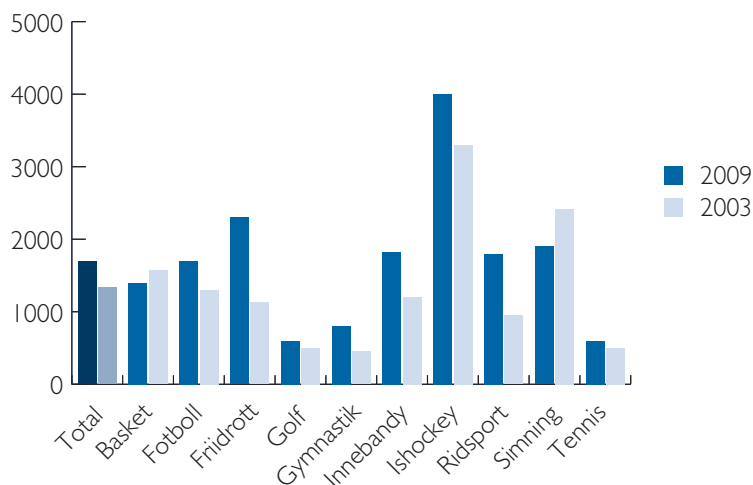

Figur 2. Avgifter vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

De högsta avgifterna;

1. Ridsport
2. Tennis
3. Ishockey

Avgifterna har ändrats marginellt för nästan samtliga idrotter i undersökningen jämfört med 2003 förutom för ridsport där kostnaden ökat med mer än 2000 kr.

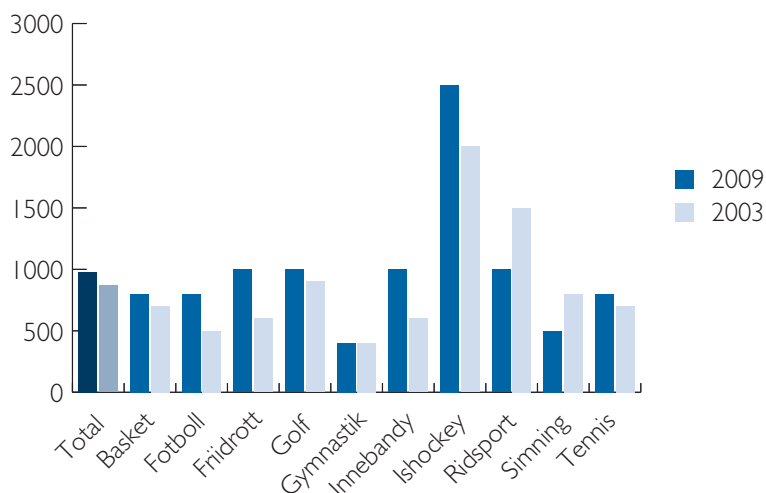

Figur 3. Resekostnader vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

De högsta resekostnaderna;

1. Ishockey
2. Friidrott
3. Simning

När det gäller kostnaden för resor visar undersökningen att man lägger ner mest pengar på resor (4 000 kr/år) inom ishockey följt av friidrott på 2 300 kr/år. De idrotter i undersökningen som har lägst resekostnader är golf och tennis (600 kr/år vardera). Jämför vi de som inte har bil, de som har en bil och de som har två eller fler bilar så ser vi en skillnad. Det visar sig att de som inte har någon bil i snitt lägger ner 100 kr/år på resor, de som har en bil lägger ner 1 200 kr/år och de som har två eller flera bilar lägger ner 1 500 kr/år på resor. Dock är det få som inte har någon bil i hushållet. Kostnaden för resor har ökat för nästan samtliga idrotter i undersökningen jämfört med år 2003. Främst har kostnaderna för resor ökat i friidrott, innebandy och ishockey. Basket och simning har minskade kostnader för resor jämfört med år 2003 medan golf och tennis ligger kvar på ungefär samma nivåer som år 2003.

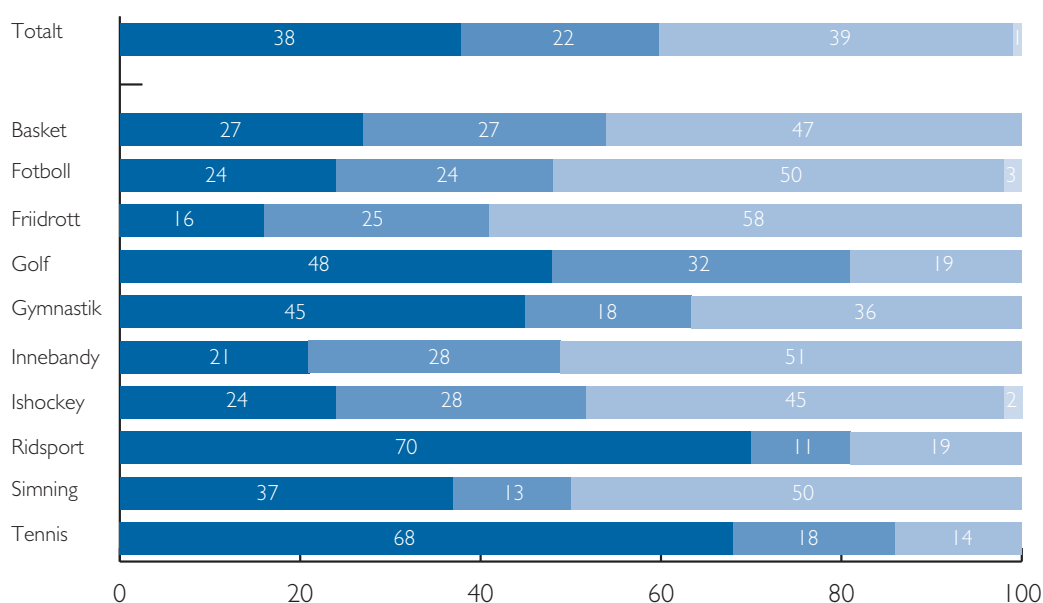

Figur 4. Utrustningskostnader vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

De högsta utrustningskostnaderna;

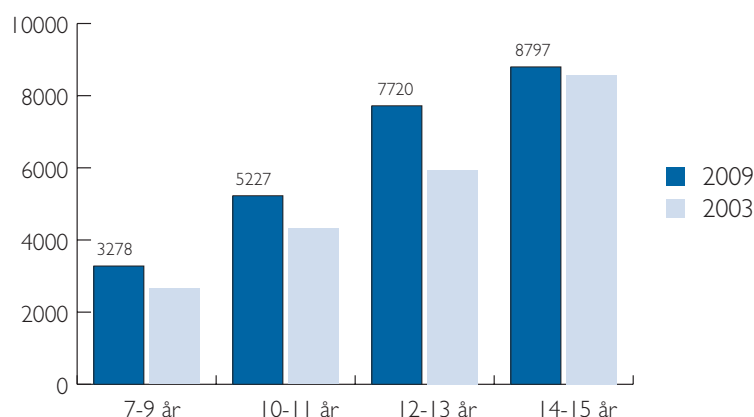
1. Ishockey
2. Friidrott/Golf/Innebandy/Ridsport
3. Basket/Fotboll/Tennis

Kostnaden för utrustning har ökat för nästan samtliga idrotter i undersökningen jämfört med år 2003. Främst har kostnaderna för utrustning i friidrott, innebandy och ishockey ökat. Ridsport och simning har minskade kostnader för utrustning jämfört med år 2003 medan gymnastik, basket och tennis ligger kvar på ungefär samma nivåer som år 2003. De högsta maxvärdena för utrustning finner vi för golf, ridsport och ishockey.

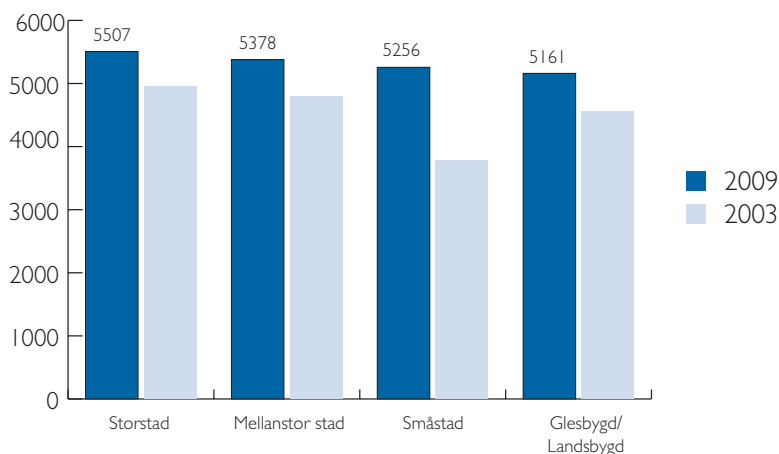
Figur 5. Fördelningen av kostnader mellan kostnadsslag i procent vid undersökningen år 2009.

Totalt sett består 39% av föräldrarnas kostnader av resor, 38% består av avgifter och 22% består av kostnader för utrustning, övriga kostnader uppgår total till 1%. Tennis och ridsport är de idrotter i undersökningen där det går störst andel av totalkostnaden till avgifter medan friidrott och innebandy är de idrotter där det går minst andel. Samtidigt är det just inom friidrott och innebandy som den största delen av kostnaden går till resor. Golf är den idrott i undersökningen som svarar för den relativt sett största andelen av kostnader för utrustning. Kostnaden för utrustning är relativt sett minst inom ridsport.

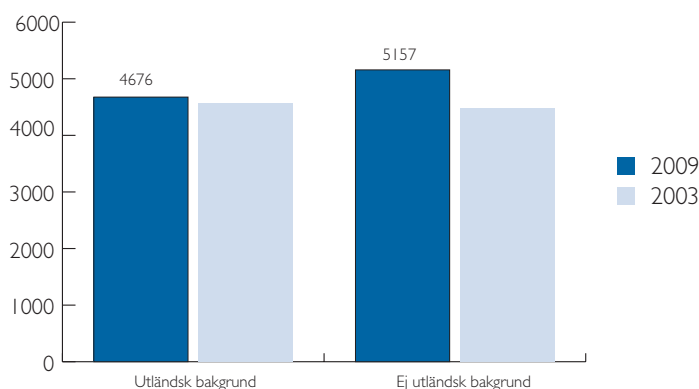
Figur 6. Kostnader fördelat på ålder vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

Ju äldre barnet blir desto dyrare blir det för föräldrarna, ett mönster som gäller generellt för samtliga idrotter. Det är nästan tre gånger dyrare att ha ett barn i 14-15 års ålder i tävlingsidrotten än ett barn som är 7-9 år. Samma mönster fanns vid undersökningen år 2003.

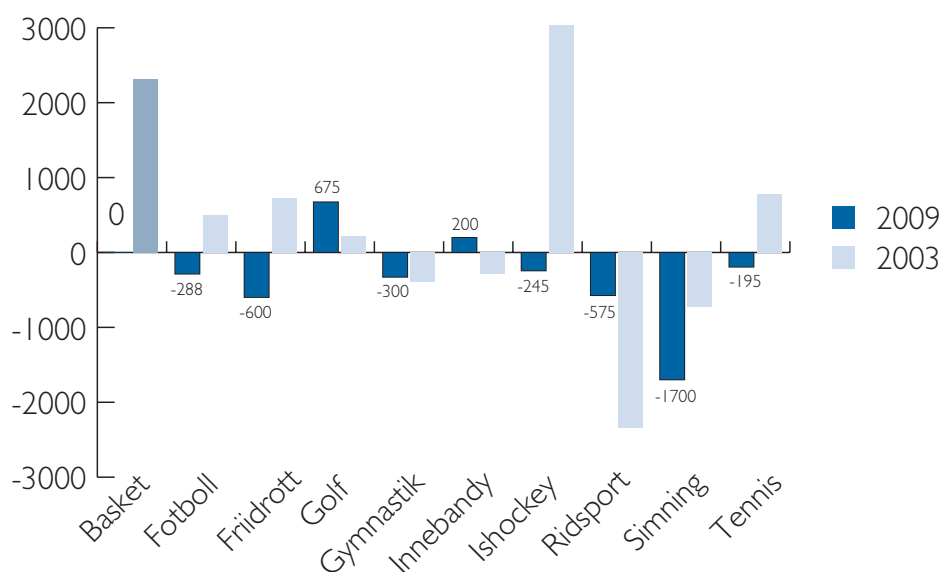
Figur 7. Kostnader fördelat på bostadsort vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

Det är marginella skillnader på den totala kostnaden när det gäller bostadsort i 2009 års undersökning. Det finns en tendens att de som bor i storstäder har en något högre kostnad jämfört med respondenter i större städer, småstäder eller på gles-/landsbygd. Främst har kostnaden ökat för de som bor i småstäder jämfört med år 2003. Det är lite dyrare totalt sett för föräldrar till idrottande barn i storstäderna än i övriga landet, men det är relativt små skillnader. Däremot finns stora skillnader i typer av kostnader. Resekostnaderna är dubbelt så dyra i glesbygden jämfört med storstad, medan avgifterna i storstad är mer än dubbelt så dyra jämfört med glesbygd.

Figur 8. Kostnader fördelat på etnicitet vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

Det finns en begränsad skillnad mellan respondenter med utländsk bakgrund och de som ej har utländsk bakgrund avseende den totala kostnaden för idrottandet. Barn som är födda i ett annat land än Sverige eller har föräldrar som är det, har en lägre totalkostnad för idrottandet jämfört med barn som inte har utländsk bakgrund. Totalkostnaden för respondenter med utländsk bakgrund ligger kvar på samma nivå som år 2003 medan kostnaden har ökat bland dem som inte har utländsk bakgrund.

Figur 9. Förändringar i kostnader fördelat på kön vid undersökningstillfällena år 2003 och år 2009.

Föräldrar betalar något mer för flickornas idrottande än för pojkarnas idrottande. I figuren ovan redovisas skillnaden mellan den totala kostnaden för pojkar respektive flickor inom de olika idrotterna. Skillnaden mellan könen har minskat och ligger på lägre nivåer än år 2003. Generellt kan vi se att det är fler idrotter där flickor har en högre kostnad jämfört med pojkar. De idrotter där pojkar har högre kostnader än flickor är golf och innebandy. De största skillnaderna finner vi i simning, följt av golf, friidrott och ridsport. Dessa idrotter har en relativt jämn könsfördelning förutom golf där en klar majoritet av respondenterna är pojkar.

2. Syfte och avgränsningar med föreliggande rapport

Syftet med föreliggande rapport är att göra en fördjupad analys och tolkning av den statistiska undersökning som genomförts av CMA om föräldrars kostnader för sina barns deltagande i tävlingsidrotten. Analysen och tolkningen kommer att ske utifrån följande tematiska områden:

Föräldrars upplevelser och tävlingslogikens betydelse

- Könsaspekter
- Sociokulturella/-ekonomiska aspekter
- Relativa kostnadsförändringar

3. Tidigare studier inom området

Det finns ett antal svenska forskningsstudier som behandlar föräldraskap inom barnidrotten. Karp (2000) menar att föräldrar gör medvetna val för sina barns idrottande, då man ser idrottsfostran som en investering i fostran in till framtidens arbetsmarknad. Augustsson (2007) belyser föräldrapressen inom barn- och ungdomsidrotten. Hans studie visar att barnens upplevelser av föräldrapress är som högst i 15-årsåldern och mest tydlig inom simning, ridsport, tennis och golf. Han menar att dessa idrotter karaktäriseras av stor tidsåtgång, höga kostnader i form av material och resor, möjligheter att tjäna stora pengar (möjligen undantaget simning) och med en kultur där det ses som viktigt att träna mycket i unga år för att bli bra. Han refererar till RF:s tidigare kostnadsundersökning (2004:2), där dessa idrotter finns i toppskiktet när det gäller kostnader för föräldrar. Detta är de studier som tydligast visar att det kan finnas en investeringstanke hos föräldrar när det gäller barns idrottande, där man investerar tid och ekonomi i idrottande i hopp om att få något tillbaka från idrottsrörelsen. Generellt är idrottsföräldrar betydelsefulla för barnens upplevelse av idrott (Carlsson 1991; Hertting 2007; Eliasson 2009) och generellt också nöjda med verksamheten och dess tydliga struktur och regler (Eliasson 2009). I Trondmans (2005) utredning på uppdrag av Ungdomsstyrelsen om ungdomar och föreningsidrott tillfrågades ungdomar om ekonomiska orsaker som anledning till avhopp. Sex procent angav ekonomiska skäl till avhopp, vilket kan tyckas lite men Trondman flaggar ändå för att sex personer av 100 som hoppar av på grund av ekonomi är något som idrotten ska ta på allvar. Men när det gäller specifikt den rent ekonomiska investeringen i barns idrottande ur föräldrars perspektiv är forskningen och kunskapen relativt outvecklad, så här bidrar CMA:s rapport/er på uppdrag av RF med värdefull information. Den öppnar också för ett flertal intressanta forskningsfrågor, vilket jag återkommer till i slutet av rapporten.

4. Teoretisk tolkningsram

Som en teoretisk underliggande ram, för att hjälpa till med tolkning av de data som presenteras här, har jag relaterat till den franske sociologen Pierre Bourdieus kultursociologi. Det har visat sig användbart att studera idrotten som samhällsfenomen genom Bourdieus begreppsapparat. Per Nilsson (1993) var den första som använde Bourdieus begrepp i större utsträckning för att studera idrotten, specifikt fotbollen, som samhällsfenomen, och har sedan följts av ett flertal andra forskare, exempelvis Redelius (2002a), Engström (1999), Larsson (2008) och Trondman (2005), vilka jag kommer att återkomma till i den här rapporten. Här nedan kommer en kort introduktion till några centrala begrepp.

Habitus och smak. Bourdieu (1984) lyfter fram habitusbegreppet och menar att habitus definieras av två kapaciteter – förmågan att klassificera sociala fält och förmågan att differentiera och upp-

skatta vissa av dessa sociala fält. Genom vårt habitus ges olika sociala fält en viss mening hos oss i speciella sammanhang. Genom att vi upplever vissa sociala fält som meningsfulla finns det också andra praktiker, vilka står för en annan form av livsstil, som vi upplever mindre meningsfulla beroende på vår smak. Habitus är inte enbart våra egna tidigare erfarenheter av det sociala livet, det är en sorts överordnad kulturellt (utifrån bakgrund, inkomst, klass mm) formad struktur och är något dynamiskt som förändras under livet. Men en betydande del av vårt habitus grundläggs i tidigare år under uppväxten. Människor från samma klass visar enligt Bourdieu (ibid) ett habitus som liknar varandra, den kulturella bakgrunden är liknande. Habitus strukturerar vår tillvaro i det vardagliga livet på så sätt att vi vet vilka värden och normer som dominerar i det specifika fält, eller i den sociala praktik, där vi för närvarande befinner oss. Många gånger syns inte möjligheten att göra fria val, habitus är förkroppsligat. Det finns ett stort antal livsstilar och människor söker sig till en viss livsstil utifrån sitt habitus och de relationer som potentiellt skapas till människor med liknande habitus. Det finns en helhet i människors habitus och trots flera olika livsstilar, så hålls habitus samman genom smaken. Det är enligt Bourdieu (ibid) genom smaken som habitus kommer till uttryck. Genom smaken gör människor distinktioner om vad som är nödvändigt och viktigt. Det finns inga vattentäta skott mellan vad olika samhällsgrupper föredrar, men på ett övergripande plan framträder skillnader i smak och distinktioner.

Sociala fält och kapital. Vad kännetecknar då dessa sociala fält? Det finns spänningar där olika habitus möts och utvecklas. Dessa spänningar uppstår på olika sociala fält i samhället. Det finns ett stort antal sociala fält, lika många som det finns livsstilmöjligheter. De sociala fälten är inte autonoma, de tangerar och överlappar varandra på många områden. Exempelvis kan idrotten sägas bestå av flera tangerande sociala fält, där det som anses värdefullt framträder på olika sätt i olika kontexter, där den bakomliggande logiken betonas. De sociala fälten är alltså dynamiska och vad som anses värdefullt växlar från tid till annan beroende på vilken smak som är dominerande. Redan etablerade sociala fält utvecklas och nya skapas. Vad som dominerar är en ständigt pågående spänning och kamp mellan de som förfogar över ett kapital som är värdefullt just för detta fält. De som är med och slåss om dominansen på ett fält är enligt Bourdieu (1984) utrustade med ett kapital, det kan vara ekonomiskt kapital, socialt kapital eller kulturellt kapital. Vad det än är för sorts kapital blir det till symboliskt kapital när det är användbart för det sociala fältet, det vill säga att andra uppfattar det egna symboliska kapitalet som något värdefullt. Det kan exempelvis handla om vad som kännetecknar god barn- och ungdomsidrott.

Med avstamp i Bourdieus kultursociologi konstruerar Trondman (2005) en analytisk kategori kallad *idrottshabitus*, där ungdomar som idrottar i stort sett varje dag och där idrotten har en mycket stor betydelse ingår. Bengt Larsson (2008) har tagit fasta på begreppet *idrottshabitus* och utvecklat ett index från 0 till 4 för att identifiera grader av idrottshabitus, där han använt variablerna graden av fysisk aktivitet, medlemskap i förening och betyg i ämnet idrott och hälsa. Dessa ungdomars idrottshabitus visar sig i Trondmans (2005) studie ha ett samband med föräldrars idrottshabitus, vilket gör det till ett intressant och användbart begrepp även i denna studie. Begreppet kommer att återkomma med jämna mellanrum i studien, då främst i Trondmans mer allmänna innebörd och betydelse.

Utgångspunkten i den här analysen är alltså att det inte enbart är ekonomiska aspekter som avgör hur mycket pengar föräldrar lägger på sina barns idrottande, det är inte enbart ekonomi som avgör vilka idrottsgrenar föräldrar väljer. Valet påverkas av habitus och det kapital som anses värdefullt på det sociala fältet. Med den utgångspunkten är det dags att övergå till nedslagen i och analysen av CMA:s rapport om föräldrarnas kostnader för sina barns idrottande.

5. En fördjupad analys

Den här delen av rapporten kommer att göra nedslag kring fyra teman, för en vidare analys av det enkätundersökningen visat. I det ursprungliga uppdraget från RF fanns inga på förhand bestämda analysenheter. Dessa teman har vuxit fram under diskussioner med representanter för RF och under analysen av resultaten från enkäten. De teman som behandlas och som lyftes fram under syftbeskrivningen, alltså *föräldrars upplevelser och tävlingslogikens betydelse, könsaspekter, sociokulturella aspekter och relativa kostnadsförändringar*, är de teman som kommer behandlas i den här fördjupade analysen.

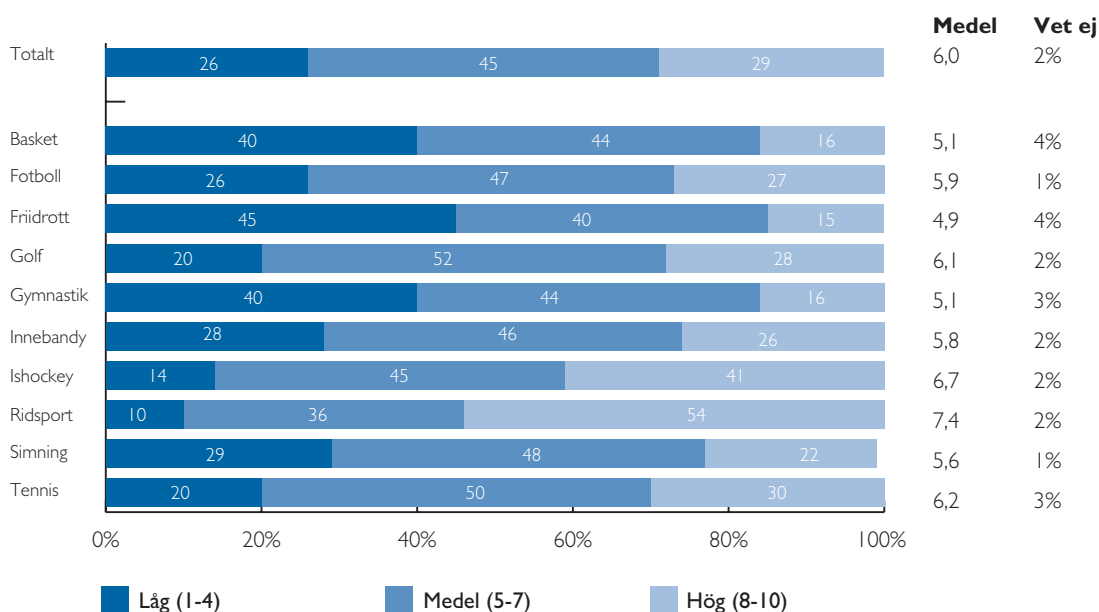
5.1 Föräldrars upplevelser och tävlingslogikens betydelse

Det finns i materialet ett antal faktorer som tydligt relaterar till ökade kostnader för föräldrar till idrottande barn. Det är barnens ålder, aktivitetsfrekvens, antal idrottsgrenar samt antal barn och vuxna i hushållet.

När det kommer till de tre sistnämnda faktorerna så finns det en tydlig logik. Ju fler barn i en familj som håller på med en eller flera idrottsgrenar desto högre blir den totala kostnaden. Däremot finns det ingen större skillnad mellan hur mycket pengar föräldrar lägger per barns idrottande och om familjen har ett, två eller tre barn. Att det blir en större börda för en ensamförsörjare att ha ett eller flera barn i en eller flera idrottsgrenar följer också en tydlig logik. Frågan är var gränsen går för vad som är möjligt och vad som är rimligt att klara av för föräldrar med idrottande barn. Det är dock en fråga som dock faller utanför den här studien, eftersom det enbart är föräldrar till barn som fortfarande deltar i idrottsverksamhet som svarat på enkäten.

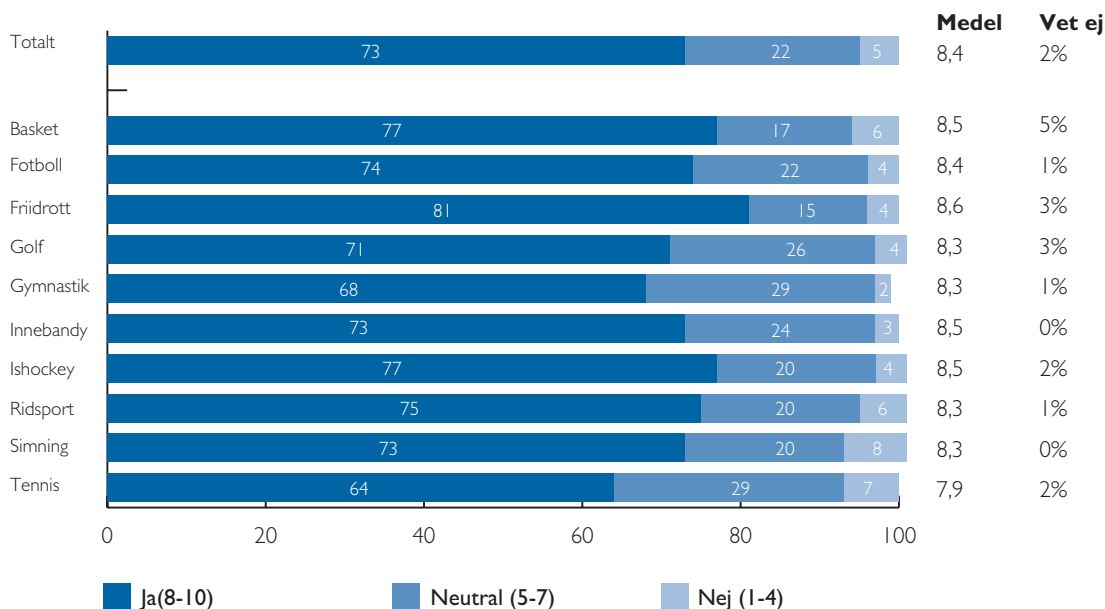
5.1.1 Hur upplever föräldrar kostnadsnivån för sina barns idrottande?

Genom att ställa frågor till föräldrarna om hur man upplever kostnadsnivån och i vilken utsträckning man får valuta för pengarna, går det att närma sig frågan om hur mycket föräldrar är beredda att finansiera innan det blir för dyrt. Föräldrarna fick svara på två frågor kring detta i enkäten, med hjälp av en tiogradig skala. Den har kondenserats till tre grader vid redovisningen av resultatet, för att ge en tydligare bild av föräldrars upplevelser av kostnaderna och om man tycker att det är värt dessa kostnader.

Figur 10. Föräldrars upplevelser av kostnad för barnens idrottande, på totalnivå.

I figur 10 går att utläsa att 74% av föräldrarna anser kostnaden för barnens idrottande vara hög eller medelhög. En fjärdedel av föräldrarna anser kostnaderna vara låga.

Figur 11. Föräldrarnas upplevelser av valutan för pengarna som satsas på barnens idrottande, på totalnivå.

Men när vi tittar på om föräldrarna anser det vara värt att lägga dessa pengar på barnens idrottande, så är det endast 5% som svarar att de inte tycker att man får valuta för pengarna. Totalt menar 73% av föräldrarna att man får valuta för de pengar man satsar på barnens idrottande. Slutsatsen är alltså att föräldrar generellt anser att det innebär relativt höga kostnader att ha barnen i idrotten, men att det är värt denna relativt höga kostnad. Det som inte framgår i denna framställning är varför föräldrarna anser den relativt höga kostnaden vara befogad. Vilka motiv har föräldrarna till sina barns idrottande? Tävlingsidrotten verkar ha en hög status.

När det gäller frågan att få valuta för sina pengar så är svaren mer jämnt fördelade mellan idrottsgrenarna. Tennis (64%) och gymnastik (68%) är de enda idrotterna där under 70% av föräldrarna anser sig få valuta för sina satsade pengar, i övrigt ligger idrotterna mellan 71% (golf) och toppnoteringen 81% för friidrott.

5.1.2 Förhållande mellan ålder, tränings- och tävlingsintensitet och kostnader

En annan aspekt av ekonomin som är intressant att titta närmare på är hur förhållandet ser ut mellan ökad ålder, ökad träningsintensitet och utvecklingen av kostnader. Tabellen nedan är en sammanställning av respektive idrott ur denna aspekt.

Tabell 3. Förhållande mellan ökad ålder och kostnader, samt ökad tränings- och tävlingsintensitet och kostnader, i kronor.

	7-9 år	14-15 år	Förändring	1 gång/vecka	3 ggr/vecka el mer	Förändring	Högsta kostnad/år
Basket	1750	7150	+ 5400	1750	7800	+ 6050	29 100
Fotboll	2375	6400	+ 4025	2600	6225	+ 3625	27 950
Friidrott	2463	9250	+ 6787	2950	9550	+ 6600	88 400
Golf	2200	4000	+ 1800	3025	7050	+ 4025	29 600
Gymnastik	2000	2050	+ 50	1500	7770	+ 6270	33 336
Innebandy	2515	5300	+ 2785	2525	6300	+ 3775	20 350
Ishockey	5390	19530	+ 14140	2700	13150	+ 10450	57 770
Ridsport	8175	13290	+ 5115	8738	32600	+ 23862	152 700
Simning	2265	15500	+ 13235	2150	12555	+ 10405	81 640
Tennis	3650	5500	+ 1850	3650	16925	+ 13275	142 400

Alla värden i tabellen är medianvärden. Notera att det som jämförts när det gäller frekvensen av träning och tävling är 1 gång/vecka och 3 ggr/vecka eller mer. Det fanns även två lägre alternativ av tränings-/tävlingsfrekvens, men alla idrotter hade inte värden här. Det finns två tydliga tendenser inom samtliga idrotter. Den första tendensen är att ju äldre barnen blir, desto högre blir föräldrarnas kostnader för idrottandet. Den andra tendensen är att ju mer barnen tränar och tävlar i en idrottsförening desto högre blir föräldrarnas kostnader för idrottandet. Den idrott som mest skiljer ut sig när det gäller ålder är gymnastik, där kostnaden ökar endast med 50 kr. Men där ligger den stora kostnaden i åldersintervallet 10-13 år, vilket också avspeglas i tränings-/tävlingsfrekvens där skillnaden mellan lågaktiv och högaktiv är 6 270 kr. Gymnastik är också den idrott i de jämförda idrotterna där man är mest tävlingsintensiv under tidigare år.

För de allra yngsta är det bara ridsport, ishockey och till viss del tennis som utmärker sig från de andra idrottsgrenarna. Men sedan skiljer det sig relativt mycket åt när barnen blir ungdomar, exempelvis ökar kostnaden för simmare med 13 235 kr och för basketspelare blir det mer än fyra gånger så dyrt. Samma mönster gäller tränings-/tävlingsintensitet, där simning, tennis, ishockey och ridsport ligger över de andra idrotterna. Gällande den högsta kostnaden för respektive idrott motsvarar exempelvis tennis och ridsport högsta kostnad en årslön på nästan respektive drygt 200 000 kr oskattade pengar (beräknat med en kommunalskatt på 32%). Det finns alltså stora variationer inom materialet, men trenden är att ju mer man tränar och tävlar desto dyrare är det. Inom vissa idrotter ligger de högsta kostnadsnivåerna så högt att det torde vara svårt för en normalinkomsttagare att finansiera sitt barns idrott. När det gäller tränings- och tävlingsintensitet urskiljer sig ridsporten från det övriga materialet på mediannivå och för en tränings- och tävlingsintensiv ungdom inom ridsporten är det nästan dubbelt så dyrt som för den näst dyraste idrotten tennis – 32 600 kr i mediankostnad jämfört med 16 925 kr för tennis. Fyra av idrotterna ligger på en mediankostnad över 12 000 kr för dem som är tränings- och tävlingsintensiva och fyra idrotter har en högsta kostnad på över 80 000 kr. Inom tävlingsidrotten diskuteras ofta talangbegreppet och vad som egentligen är en talang. Det finns en kritisk hållning till detta inom forskningen, då man menar att idrotten alltför ensidigt betonar och hittar fysisk talang (Peterson 2002a; Carlsson 1991). Men med den här undersökningen som grund kan man också ställa sig en fråga om ytterli-

gare en aspekt ska innefatta talangbegreppet – nämligen föräldrars ”ekonomiska talang”. Det ska snarare ses som en reflektion än en slutsats, och det krävs en närmare analys av vad föräldrars ekonomiska engagemang betyder för barnens elitsatsningar och utfallet av dessa. Vilka bakomliggande faktorer finns till de extremvärden som visar i studien?

5.1.3 Sammanfattande diskussion – tävlingslogikens betydelse

Trots relativt höga kostnader anser föräldrarna att det är värt den investeringen, ur Bourdieus (1984) perspektiv uttrycker föräldrarna en smak för idrott, vilket kan betraktas som ett uttryck för habitus. I denna enkät framgår inte föräldrarnas egen idrottsbakgrund eller nuvarande engagemang, men Trondman (2005) lyfter fram föräldrars idrotts habitus som betydelsefullt för barnens idrottande. Upplever föräldrar med idrotts habitus kostnaderna som mer rimliga än föräldrar utan idrotts habitus? Enligt Larsson (2008) ökar idrotts habitus med högre ekonomiskt kapital, men framför allt ökar idrotts habitus med ett högre utbildningskapital. Kopplingen mellan högre utbildning och idrottsutövning i vuxen ålder är något som också Engström (1999) lyfter fram, det finns ett samband mellan utbildningsnivå och idrotts habitus i vuxen ålder. Tävlingsidrotten når enligt Trondman (2005) framför allt ut till ungdomar med idrotts habitus. Att dessa ungdomar generellt också har föräldrar med idrotts habitus, det vill säga föräldrar som anser det värdefullt med tävlingsidrott, kan vara rimligt att anta. Det stöds också av att många anser kostnaderna vara höga eller relativt höga för sina barns idrottande, men att man anser det värt dessa höga kostnader.

Det finns i föräldrarnas svar en tydlig koppling mellan barnens ökade ålder och ökade kostnader, samt ökad frekvens av idrottande och ökade kostnader. Det skulle kunna härledas till idrottens *tävlings- och rangordningslogik* som Engström och Redelius (2002) lyfter fram. Den bygger på konkurrens och rangordning, där det centrala är att vara duktig och prestera goda resultat. Denna princip blir i många idrotter mer dominerande med ökande ålder, vilket också är något som betonas i Idrotten vill (2005a), framför allt när barnidrott blir ungdomsidrott i brytningen mellan 12 och 13-års ålder. Det blir en tävlingsspiral med ökade krav och ökad tävlings- och träningsintensitet, vilket också leder till högre kostnader för föräldrar. Eriksson (1999) menar att idrotten går ut med två svårförenliga budskap. Samtidigt som idrottsrörelsen vill att barnen ska delta i många idrottsaktiviteter framhålls betydelsen av mängdträning för att lära sig behärska tekniken i den aktuella idrotts grenen. Idrottsrörelsen uppmuntrar på det sättet den tidiga specialiseringen till en idrotts gren. Det är en poäng som Trondman (2005) gör i sin utredning om ungas deltagande i föreningsidrotten – att idrottens kärnlogik inte samspelar speciellt väl med de idrottspolitiska breddmålen.

5.2 Könsaspekter

Hur ser kostnadsfördelningen ut mellan könen? Finns det några skillnader mellan könen och vilken är i så fall riktningen på dessa skillnader? Det finns bilder av detta förhållande jag vill lyfta fram. Generellt lägger föräldrar till flickor mer pengar på idrottandet än föräldrar till pojkar. Det är enbart i golf och innebandy som pojkar har högre kostnader än flickor.

Tabell 4. Föräldrars upplevelser av kostnad för barnens idrottande, samt median och medelvärde för åren 2009 och 2003, fördelat på kön.

Kön	Hög kostnad	Medel	Låg kostnad	Medianvärde år 2009	Medianvärde år 2003	Medelvärde år 2009	Medelvärde år 2003
Flicka	30 %	43 %	27 %	4 950	3 900	8 576	7 391
Pojke	26 %	47 %	27 %	4 400	3 770	6 648	5 952

Som vi såg inledningsvis visar den analys som CMA gjort att skillnaderna mellan könen minskat inom många av idrottsgrenarna. CMA ställer frågan om det går att dra några slutsatser generellt oavsett idrott baserat på dessa parametrar. Svaret här blir att kostnadsskillnaderna generellt minskat mellan könen. Men när man ser på totalnivå, det vill säga medianvärdet oavsett idrottsgren, har skillnaderna mellan könen istället ökat mellan de två mätillfällena, medan skillnaderna på mediannivå alltså minskat när man studerar idrott för idrott. Det framträder alltså två olika bilder, vilket gör att det finns två olika svar på frågan om skillnaderna mellan könen generellt ökat eller minskat mellan mätillfällena.

I Tabell 4 finns också medelvärden presenterade, eftersom det är relevant att studera dessa då de berättar en del om spridningen i materialet. Skillnaderna är större när det gäller medelvärdet, vilket kan tolkas som att det förekommer fler högre värden bland flickorna. Det vill säga att fler föräldrar lägger mer pengar på flickors idrottande. Eftersom vi tidigare sett att ökad tävlingsintensitet och ökad ålder också innebär generellt ökade kostnader, kan en tolkning vara att det är mer kostsamt för tränings- och tävlingsintensiva flickor än för tränings- och tävlingsintensiva pojkar.

Det finns inga betydande skillnader mellan könen när det gäller föräldrars upplevelse av kostnadsnivån på totalnivå, flickor har något högre kostnader och flickornas föräldrar upplever också kostnaderna något högre. Vid en översyn på idrotterna så finns det vissa skillnader framför allt när det gäller upplevelsen av kostnader. Ridsport och ishockey, som har de markant högsta totalkostnaderna (10 405 kr respektive 10 740 kr), är också de idrotter vars föräldrar i största utsträckning upplever sitt barns idrottande som dyrt. Det är i sig inte underligt, men det finns en skillnad i bilden mellan dessa idrotter som är noterbar – 41% av hockeyföräldrarna och 54% av ridsportföräldrarna anser kostnaden vara hög och fler föräldrar i ishockey anser kostnaden vara låg (14%) än föräldrar inom ridsport (10%). Detta är de två mest markanta idrotter med utövare av enbart ett kön (89% pojkar inom ishockey, 94% flickor inom ridsport). Mediankostnaden mellan de två idrotterna är nästan identisk, men föräldrarna till ridsportbarnen menar i markant större utsträckning att det är en dyr idrott. Vilka värderingar ligger bakom? Finns det en könsaspekt i dessa utsagor? Handlar det om status och möjlighet till ekonomisk avkastning? Finns det andra förklaringar?

I ett försök att ytterligare nyansera bilden lyfter jag ut de två mest extrema idrotterna ur kostnads- och könssynpunkt – ishockey och ridsport (se beskrivningen ovan). Dessa idrotter är tunga i avgifter för ridsport respektive resor för ishockey (se inledningsvis i rapporten). Dels ser vi vilken bild som träder fram i medianvärden och dels kan vi närmare studera i vilken typ av kostnader den största spridningen finns i de övriga mer könsneutrala idrotterna, och där den totala kostnadsnivån ligger relativt samlad.

Tabell 5. Median- och medelvärden år 2009, fördelat på typer av kostnader och kön, exklusive ishockey och ridsport.

Kön	Medianvärde år 2009	Medelvärde år 2009	Avgifter median (medel i parentes)	Utrustning median (medel i parentes)	Resor median (medel i parentes)
Flicka	3 700	6 129	1 000 (1 780)	700 (915)	1 400 (3 122)
Pojke	3 670	4 969	950 (1 550)	800 (1 037)	1 400 (2 148)

Det som framträder är att mediankostnaden är i stort sett identisk mellan könen när ishockey och ridsport exkluderas. Det gäller också fördelningen mellan kostnadsslagen. Däremot kvarstår skillnader i medelvärdet och tittar man på var den skillnaden finns så är det tydligt att spridningen är störst när det gäller resor. Kostnaden för resor är alltså generellt högre för flickorna än för pojkarna. Vad beror det på? Kan en anledning vara att det är lättare för idrottande pojkar att få sponsring och olika typer av bidrag till idrottsmaterial än för idrottande flickor, vilket gör att föräldrarna behöver finansiera en mindre del själva av idrottsdeltagandet? Kan en annan anledning vara att flickor måste resa mer än pojkar för att få ett konkurrenskraftigt motstånd, framför allt flickor som är mer tävlingsintensiva?

Det är i detta sammanhang viktigt att betona att det inte är den totala kostnaden som berörs i undersökningen, utan den kostnad som respektive förälder har för sina barns idrottande – alltså självfinansieringen.

Det visar sig flera bilder i analysen kring föräldrars kostnader för pojkars respektive flickors idrottande som en vidare uppföljning och analys. Men att det inom tävlingsidrotten råder en maskulin heteronorm är det många som har lyft fram (jfr Olofsson 1989; Fagrell 2000; Larsson 2001; Redelius 2002a; Fundberg 2003; Andreasson 2006). Normen inom tävlingsidrotten bygger på en könsmaktsordning där mannens egenskaper är överordnade kvinnans. Idrotten har dock förändrats och under de senaste 100 åren gått från en syn på idrott för kvinnor som direkt olämpligt och skadligt till att bli en viktig fråga där idrottsrörelsen aktivt arbetar för att få fler kvinnor engagerade (Olofsson 2003). Det är inte någon revolution som skett inom idrotten, utan en ständigt pågående process:

För 100 år sedan ansågs det okvinnligt att idrotta för att prestera, för 30 år sedan ansågs det okvinnligt att spela fotboll, för tio år sedan ansågs det okvinnligt att spela ishockey, i dag anses det okvinnligt att... och i morgon anses det okvinnligt att...? (Olofsson 2003, s. 46)

Jämställdhetsarbetet har skett inom ramarna för den verksamhet som finns och lyckats åstadkomma stegvisa små förändringar under lång tid. Även om förutsättningarna för kvinnors deltagande i idrotten förbättrats under de senaste 100 åren, är det fortfarande den manliga normen som råder inom tävlingsidrotten (Andreasson 2006; Fundberg 2003). Ser man på representationen inom ledarskiktet så är det mansdominerat på alla nivåer inom idrotten, både förbunds nivå (RF 2005b) och på ledarnivå, framför allt inom lagidrotter (Trondman 2005). Men kanske de minskade skillnaderna inom många idrottsgrenar mellan åren 2003 och 2009 i föräldrars kostnader för pojkars och flickors idrottande är ett uttryck för att idrotten går åt rätt håll i jämställdhetsarbetet. Men det är vanskligt att fastslå om detta är en trend eller inte.

5.3 Sociokulturella/-ekonomiska aspekter

Vi ska uppehålla oss ett tag i sociokulturella/-ekonomiska aspekter och koppla tillbaka till frågorna om föräldrars investering i sina barns idrottande och om föräldrarna får valuta för sina satsade pengar. Det är intressanta frågeställningar att uppehålla sig vid, eftersom de speglar föräldrars upplevelser och värderingar av kostnader för sina barns idrottande. Jag har här valt att ta fasta på tre aspekter – etnicitet, typ av bostadsort och antal vuxna i hushållet. Detta har jag relaterat till hushållets årsinkomst. När det gäller inkomstnivån fanns ytterligare ett alternativ i enkäten, de hushåll som tjänar under 100 000 kr per år. Då den gruppen enbart bestod av sju individer lyftes den ur analysen. Jag presenterar slutligen också mediankostnad, för att ge läsaren en bild av nivån på de värden som föräldrarna har tagit ställning till. Tabellerna redovisas i sjuk, där respektive aspekt återfinns.

5.3.1 Föräldrars upplevelser av kostnader och inkomst

Tabell 6 a. Föräldrars upplevelser av kostnad för barnens idrottande, utifrån inkomst.

Hushållets årsinkomst	Hög kostnad	Medel	Låg kostnad	Median 2009	Median 2003
Mer än 600 000	25 %	45 %	30 %	4 788	3 500
400 000 – 600 000	28 %	47 %	25 %	4 600	4 000
250 000 – 400 000	34 %	43 %	23 %	4 000	4 092
100 000 – 250 000	50 %	30 %	20 %	5 200	3 200

Tabell 6 b. Föräldrars upplevelser av valuta för pengarna, utifrån inkomst.

Hushållets årsinkomst	Ja	Neutral	Nej
Mer än 600 000	74 %	22 %	4 %
400 000 – 600 000	74 %	23 %	3 %
250 000 – 400 000	73 %	22 %	5 %
100 000 – 250 000	51 %	27 %	22 %

Det är relativt små skillnader i föräldrars upplevelser av kostnaderna och i upplevelsen av valuta för pengarna ner till och med den näst lägsta nivån. I första frågan finns ett mönster att kostnaderna upplevs som högre ju mindre man tjänar, men det stora hoppet kommer först mellan näst lägsta och lägsta nivån. På frågan om valutan för pengarna är det ingen skillnad alls mellan de tre översta nivåerna, men det blir ett stort glapp till den lägsta nivån. Det finns alltså en tolerans för relativt höga kostnader, trots att man i lägre inkomstnivåer sannolikt lägger en större andel av sin inkomst på barnens idrottande tycker man fortfarande att det är värt dessa pengar. Brytpunkten blir vid den lägsta nivån, då tvekan är markant större inför i vilken utsträckning man får valuta för pengarna. Inkomsten har ingen större genomslagskraft när det gäller föräldrars ekonomiska investering i barnens idrottande. Här ligger till och med den lägsta nivån på den högsta mediankostnaden.

5.3.2 Föräldrars upplevelser av kostnader och etnicitet

Tabell 7 a. Föräldrars upplevelser av kostnad för barnens idrottande, fördelat på etnicitet.

Etnicitet	Hög kostnad	Medel	Låg kostnad	Median 2009	Median 2003
Svensk	27 %	45 %	28 %	4 700	3 850
Annat land	34 %	47 %	19 %	4 300	3 800

Tabell 7 b. Föräldrarnas upplevelser av valutan för pengarna som satsas på barnens idrottande, fördelat på etnicitet.

Etnicitet	Ja	Neutral	Nej
Svensk	74 %	21 %	5 %
Annat land	63 %	28 %	9 %

Tabell 7 c. Hushållets årsinkomst utifrån etnicitet.

Hushållets årsinkomst	Svensk	Annat land
Mer än 600 000	45 %	36 %
400 000 – 600 000	37 %	30 %
250 000 – 400 000	13 %	22 %
100 000 – 250 000	3 %	7 %
Uppgift saknas	2 %	5 %

För att få en bild av hur ”Annat land” definieras i den här studien fick familjen en fråga som löd ”Är Ert barn eller någon av Ert barns föräldrar födda i ett annat land än Sverige?”. I familjer med barn och/eller föräldrar födda i ett annat land upplever kostnaderna för idrottande som något högre än svenska familjer, och anser i något mindre utsträckning att man får valuta för pengarna. För att koppla tillbaka till CMA:s rapport har skillnaden mellan svenskar och annat land ökat mellan undersökningstillfällena – år 2003 betalade svenskar 3 850 kr (median) medan annat land betalade 3 800 kr, motsvarande summor i 2009 års undersökning är 4 700 kr och 4 300 kr. Skillnaden i medianvärden har alltså ökat mellan tillfällena, och sett till nivån på inkomster kan en tolkning vara att etnicitet spelar roll ur ekonomisk synvinkel. Föräldrar med svensk bakgrund har råd att lägga mer pengar än föräldrar med utländsk bakgrund.

5.3.3 Föräldrars upplevelser av kostnader och bostadsort

Tabell 8 a. Föräldrars upplevelser av kostnad för barnens idrottande, utifrån storlek på bostadsort.

Storlek bostadsort	Hög kostnad	Medel	Låg kostnad	Median 2009	Median 2003
Glesbygd/landsbygd	26 %	46 %	28 %	4 663	4 160
Småstad	26 %	46 %	28 %	4 600	3 330
Mellanstor stad	28 %	46 %	26 %	4 200	3 700
Storstad	35 %	40 %	25 %	5 000	4 000

Tabell 8 b. Valuta för pengarna, utifrån storlek på bostadsort.

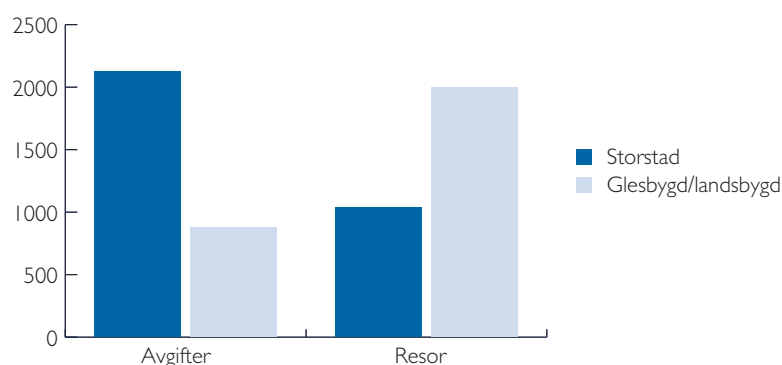
Storlek bostadsort	Ja	Neutral	Nej
Glesbygd/landsbygd	73 %	22 %	5 %
Småstad	72 %	24 %	4 %
Mellanstor stad	75 %	22 %	3 %
Storstad	70 %	21 %	9 %

Tabell 8 c. Hushållets årsinkomst utifrån storlek på bostadsort.

Hushållets årsinkomst	Storstad	Mellanstor	Småstad	Gles-/Landsbygd
Mer än 600 000	65 %	51 %	42 %	32 %
400 000 – 600 000	24 %	31 %	38 %	45 %
250 000 – 400 000	7 %	12 %	14 %	19 %
100 000 – 250 000	1 %	4 %	5 %	3 %
Uppgift saknas	3 %	2 %	1 %	1 %

Det finns generellt fler inkomsttagare på den högsta nivån i storstäder än i övriga landet. Det är en fallande skala från storstad till glesbygd/landsbygd, men det får inte genomslag i föräldrars upplevelser av kostnad. Här är det enbart storstaden som skiljer sig något, och när det gäller valuta för pengarna är skillnaderna marginella. Trots skillnader i inkomster så syns det inte i någon större utsträckning i frågan om kostnadsnivå och valuta för pengarna. Man kan alltså tänka sig att det finns andra faktorer som påverkar än enbart ekonomiska. Gällande bostadsorter finns ingen klar tendens mellan undersökningstillfällena, men det man kan se är att geografien spelar roll.

Storstad och glesbygd är dyrast vid båda tillfällena. Det är i det här sammanhanget intressant att se var det skiljer sig åt i kostnader mellan storstad och glesbygd.

Figur 12. Jämförelse av kostnader för avgifter och resor för föräldrar boende i storstad och glesbygd.

Som framgår av diagrammet ovan är avgifterna väsentligt högre för föräldrar boende i storstad, medan resorna utgör en betydligt större del för föräldrar boende i glesbygd eller landsbygd. Kostnader för utrustning ligger på samma nivå. Att resor utgör en större kostnad för glesbygden är inte så förvånande, då avstånden ofta är större. Det är kostnader man inte kommer undan om man vill tävla mot andra. Många gånger är dessa kostnader väldigt påfrestande för idrottsföreningar i glesbygden, där en stor del av ekonomin kan bestå av resekostnader. Men vad föranleder skillnaden i avgifter? Varför är avgifterna så mycket högre i storstaden? Det finns inget enkelt svar på den frågan, men i Olssons (2007) studie avseende frivilligt arbete inom idrotten visar det sig att det frivilliga arbetet inom idrotten är mindre utbrett i storstäder än på mindre orter. I RF:s (2005c) undersökning visar det sig att hallhyror generellt sett är högre i storstadsregionerna. En möjlig slutsats är därför att det finns fler ledare i storstadsregionerna som är uppbär arvode för sitt uppdrag i idrottsföreningen samt högre hallhyror, vilket gör att avgifterna blir högre för föräldrar i storstadsregionerna.

5.3.4 Föräldrars upplevelser av kostnader och antal vuxna i hushållet

Tabell 9 a. Föräldrars upplevelser av kostnad för barnens idrottande, utifrån antal vuxna i hushållet.

Antal vuxna i hemmet	Hög kostnad	Medel	Låg kostnad	Median 2009	Median 2003
En vuxen	34 %	44 %	22 %	4 015	3 813
Två vuxna eller fler	28 %	45 %	27 %	4 700	3 825

Tabell 9 b. Valuta för pengarna, utifrån antal vuxna i hushållet.

Antal vuxna i hemmet	Ja	Neutral	Nej
En vuxen	66 %	24 %	10 %
Två vuxna eller fler	73 %	22 %	5 %

Tabell 9 c. Hushållets årsinkomst utifrån antalet vuxna i familjen.

Hushållets årsinkomst	En vuxen	Två el fler vuxna
Mer än 600 000	9 %	47 %
400 000 – 600 000	17 %	38 %
250 000 – 400 000	48 %	11 %
100 000 – 250 000	24 %	2 %
Uppgift saknas	2 %	2 %

Hushåll med ensamförsörjare upplever kostnaderna som högre och anser sig få mindre valuta för pengarna än hushåll med minst två vuxna i. Det är ett logiskt mönster, och ser man till inkomstnivåer så är skillnaderna markanta. Men om dessa relateras till de två föregående frågorna så är skillnaderna i upplevelser och valuta relativt små. Trots lägre inkomst och mindre marginaler anser många ensamförsörjare att det är värt investeringen i sina barns idrottande. Man kan dock se en förändring mellan undersökningstillfällena år 2003 och år 2009. Skillnaderna har ökat mellan ensamförsörjare och hushåll med flera vuxna, där tolkningen liknar den som gäller etnicitet. Ensamförsörjare har möjlighet att lägga mindre pengar och skillnaden har ökat.

5.3.5 En vidare analys – exemplet basket-ridsport

Det finns ett mönster i de sociokulturella/-ekonomiska aspekterna – etnicitet, inkomst och antal vuxna i hushållet påverkar föräldrars upplevelser av kostnadsnivån inom idrotten och den valuta man får för pengarna. Men i dessa jämförelser finns också en antydning till att det inte enbart är ekonomin som avgör barnens deltagande i idrotten. Om så varit fallet hade man kunnat förvänta sig större skillnader mellan olika inkomstgrupper, upplevelser av kostnaden och valutan för pengarna. Gällande bostadsort anser föräldrar generellt att man får valuta för pengarna i nästan lika stor utsträckning, trots att inkomstnivån varierar. En förklaring kan vara idrottens höga status i samhället, där föräldrarna anser det värdefullt att investera i sina barns idrottande. Kan idrottshabitus spela roll här? Men innan jag fortsätter med resonemanget ska jag göra en fördjupad analys, och speciellt studera två idrottsgrenar.

Vilka motiv finns för barn att välja olika idrotter? Är det barnens fria val eller påverkas man av föräldrarna och av sammanhanget? Jag kommer i det här avsnittet att lyfta fram exemplet basket-ridsport, eftersom dessa idrotter har störst respektive minst andel utövare med utländsk bakgrund i den här studien. Vad kännetecknar de familjer som är engagerade i dessa idrotter? Jag kommer här nedan att åskådliggöra detta genom några sociokulturella aspekter.

Tabell 10. Jämförande analys basket och ridsport.

Hushållets årsinkomst	Basket	Ridsport
Mer än 600 000	42 %	41 %
400 000 – 600 000	29 %	36 %
250 000 – 400 000	20 %	17 %
100 000 – 250 000	8 %	6 %

Inkomstnivån inom de angivna intervallerna i enkäten ligger på ungefär liknande nivå, något fler med barn inom basket ligger på högsta inkomstnivån medan fler inom ridsporten ligger på den näst högsta nivån.

Tabell 11. Jämförande analys basket och ridsport.

Barn i hushållet	Basket	Ridsport
Ett barn	12 %	16 %
Två barn	57 %	53 %
Tre barn el fler	31 %	31 %

Vad gäller barn i hushållet är fördelningen också i stort sett lika, det skiljer bara några procent åt respektive håll. Detsamma gäller hushåll med två vuxna.

Tabell 12. Jämförande analys basket och ridsport.

Diverse jämförelser	Basket	Ridsport
Två vuxna i hemmet	89 %	89 %
Boende i villa	71 %	81 %
Boende stor/mellanstor stad	65 %	37 %
Utländsk bakgrund	26 %	8 %
Total kostnad (median)	3 900:-	10 405:-

Men här upphör likheterna och några tydliga skillnader träder fram. 10 % fler föräldrar till barn som utövar ridsport bor i villa, basket är den mest invandrartäta idrotten i undersökningen, medan ridsport har minst antal utövare med utländsk bakgrund, en väsentligt större del av ridsportdeltagarna bor på mindre orter och slutligen så skiljer sig mediankostnaden markant mellan ridsport och basket, där ridsport är väsentligt dyrare.

Det som kan konstateras är att det finns fler aspekter än de strikt ekonomiska att ta hänsyn till vid förståelsen för hur mycket pengar föräldrar lägger på sitt barns idrottande och varför föräldrarna gör det. Det som blir tydligt i det ovan beskrivna fallet är att det inte finns så stora skillnader i inkomster, antal vuxna och antal barn, men att det finns ett antal andra socioekonomiska aspekter som skiljer sig åt. Bengt Larsson (2008) pekar i sin avhandling på att det idrottsintresse som utvecklas är beroende av social position, kön och var man bor. Den livsstil man väljer måste alltså ses i relation till det kulturella sammanhanget. Larsson (ibid) menar med Bourdieu som utgångspunkt att idrottsvanor inte enbart är följden av ett fritt val, utan ett komplext samspel mellan önsknings, uppväxtvillkor, traditioner på orten och den rådande statusordningen. Sett ur det perspektivet blir föräldrars finansiering av sina barns idrottande en större fråga än rent ekonomisk. Även föräldrarnas uttryck för smak är en konsekvens av habitus, det sociala sammanhanget och den rådande statusordningen. Utifrån Bourdieu (1984) kan man fråga sig vilken investering föräldrarna gör i barnens idrottande. En tolkning är att det ekonomiska kapitalet blir till symboliskt

kapital i tävlingsidrotten som socialt fält. Att föräldrar gör strategiska val av idrotter för sina barn är något som Karp (2000) lyfter fram. Fostran inom idrotten är också en fostran till samhället, en fostran in i vuxenlivets krav och förväntningar. Till att barnen ska bli de medborgare som efterfrågas i samhället. Sett genom de ögonen blir idrotten en investering i barnens framtid, vilket också kan vara en förklaring till att föräldrar är villiga att satsa mycket pengar på barns idrottande trots att man anser det vara kostsamt. Men det är inte enbart föräldrarna som gör val, även barnen utvecklar sin smak utifrån habitus och det kulturella sammanhanget där man ingår. Det blir ett möte och ibland en spänning mellan föräldrakultur och ungdomskultur, en spänning som har andra förtecken än enbart ekonomiska – det blir en kamp om identiteter.

5.4 Relativa kostnadsförändringar

Hur och varför har kostnader för idrottande förändrats procentuellt mellan studien år 2003 och den nu aktuella studien? Vilka konsekvenser kan följa? Vid en första anblick har alla idrottsgrenar utom simning ökat sina kostnader. För att nyansera diskussionen kommer jag även att ta hänsyn till Konsumentprisindex (KPI). Sex år har passerat mellan mättillfällena och det har skett förändringar i KPI, det index som anger den generella prisnivån i Sverige. År 2003 var KPI 278,1 och år 2008 300,5. Omräknat i procent har prisnivån i Sverige generellt stigit med 8,1% under dessa år. Det finns dock stora variationer mellan olika indexgrupper, bland annat har alkohol och tobaksindex stigit med 64,9, medan kläder och skor stigit med 2,4 och rekreation och kultur sjunkit med 15,1. Den förstnämnda bör rimligtvis inte påverka kostnader för barns deltagande i idrotten, medan de två sistnämnda kan ha påverkan på kostnaderna. Men det finns också andra indexgrupper som kan påverka föräldrars kostnader för barnens idrottande. KPI är alltså ett grovt mått, eftersom det innefattar många olika indexgrupper. Det är vanskligt att välja ut en eller ett par, eftersom föräldrars kostnader faller in under flera grupper och ibland är det inte ens helt klart vilka kostnader det rör sig om. Därför används enbart måttet för den generella prisnivån, och slutsatsen är att KPI är viktigt att ta i beaktande när man studerar de relativa kostnadsförändringarna, men att det också är viktigt att förhålla sig kritiskt till det.

Tabell 14. Relativ kostnadsförändring mellan mättillfällena år 2003 och år 2009, utan hänsyn till KPI (nominella tal) och med hänsyn till KPI från år 2008 (indexerade tal).

Idrottsgren	Relativ kostnadsförändring (nominella tal)	Relativ kostnadsförändring (indexerade tal)
Friidrott	+ 39 %	+ 30,9 %
Fotboll	+ 32,1 %	+ 24 %
Innebandy	+ 29,3 %	+ 21,2 %
Ridsport	+ 26,9 %	+ 18,8 %
Gymnastik	+ 25,2 %	+ 17,1 %
Ishockey	+ 15,5 %	+ 7,4 %
Golf	+ 9,4 %	+ 1,3 %
Tennis	+ 6,8 %	- 1,3 %
Basket	+ 2,6 %	- 5,5 %
Simning	- 28,8 %	- 36,9 %

Med tanke på den generella ökningen av prisnivån mellan mättillfällena är det positivt att hälften av idrotterna minskat sina kostnader för idrottande med hänsyn taget till KPI. Den allra största förändringen visar simning, som minskat kostnaderna nästan 37%. Vad beror denna anmärkningsvärda minskning på?

Flertalet av idrotterna har dock ökat sina kostnader, även med hänsyn till KPI. Den största relativa skillnaden från mättillfället år 2003 visar friidrott och fotboll upp. Noterbart är att ridsport ökat från en redan hög nivå år 2003 med ytterligare 18,8% med hänsyn till KPI år 2008 och är tillsammans med ishockey den dyraste idrotten sett till medianvärdet, medan ishockey ökat sina kostnader med 7,4% med hänsyn till KPI sedan år 2003. Generellt är det inget kostnadsslag (resor, utrustning, avgifter) som ökat eller minskat relativt sett till fördelningen mellan kostnadsslagen sedan mättillfället år 2003. Det är jämnt fördelat, inom några idrotter har resekostnaderna ökat, inom andra har utrustningskostnader ökat och inom ytterligare några har avgifterna ökat relativt sett till övriga kostnadsslag. De idrotter som ökat sina totalkostnader inom alla tre kostnadsslag, alltså ökade kostnader för resor, utrustning och avgifter sedan förra mättillfället, är fotboll, friidrott, golf, innebandy, ishockey och tennis (i nominella tal). Det behövs en vidare analys för respektive idrottsgren och kostnadsslag för att få en förklaring till dessa ökningar.

Vad innebär de ökade kostnaderna ur ett större perspektiv? Är ökningen av kostnaderna till viss del en spegling av idrottsgrenarnas status i samhället? Fotboll och friidrott är de idrotter som ökat sina kostnader mest, även med hänsyn tagen till KPI. Friidrotten har haft framgångsrika år på den internationella tävlingsarenan under åren mellan mättillfällena, vilket också med sannolikhet påverkat friidrottens marknadsvärde. Svenska Friidrottsförbundet ökade också sin omsättning mellan år 2002-2008 med 56%. Svenska Friidrottsförbundet refererar i sin årsberättelse 2008 till en undersökning där friidrotten visar sig vara den näst mest populära idrotten efter ishockey och där Finnkampen är det populäraste idrottsevenemanget (Svenska Friidrottsförbundet årsberättelse 2008). Svenska Fotbollförbundet ökade sin omsättning under samma år med drygt 18% och är det specialförbund som omsätter mest pengar – 554 Mkr år 2008. Fotbollen har också genomgått stora förändringar, inte minst gällande massmedias bevakning av framför allt herrlandslag och Allsvenskan för herrar, vilket också sannolikt ökar både status och marknadsvärde. Att fotbollen har ökat sin attraktionskraft syns också i antalet licensierade spelare, där fotbollen expanderat kraftigt under 2000-talet. Mellan åren 2000 och 2008 ökade antalet licensierade spelare (från och med 15-års ålder) med 36%, från 198 000 till 270 000 aktiva (Svenska Fotbollförbundet årsberättelse 2008). En tolkning är att fler ser ett värde i att identifiera sig med populära idrottsgrenar och gör dessa till en del av habitus. Det sker med Bourdieus (1984) ord distinktioner i smak inte bara mellan idrott och annan fritidsverksamhet, utan även mellan idrottsgrenar. Resultatet indikerar att tävlingsidrott är en populär fritidsverksamhet, som föräldrar är beredda att satsa pengar på.

Hänsynen till KPI gör att bilden av kostnadsutvecklingen modifieras något. Hälften av idrotterna står för en tydlig ökning, medan fyra idrotter ligger relativt oförändrat och samlade inom 10% ± nollstrecket i indexerade tal. Simning är den enda idrott som i det här materialet markant minskar sina kostnader. Det är viktigt att ta den relativa kostnadsökningen inom hälften av idrottsgrenarna på största allvar, och vilka konsekvenser en fortsatt ökning utöver samhällets generella prisutveckling kan få.

6. Avslutande diskussion

Den här rapporten kan läsas och tolkas på många sätt ur flera olika perspektiv. Varje idrott som är representerad i undersökningen kan fundera på vad just den kan göra för att hålla nere kostnader. En genomgång av totalkostnaden och hur den fördelas mellan avgifter, resor och utrustning och vad som eventuellt kan åtgärdas utifrån detta. Vilka kostnader är möjliga att påverka för just vår idrottsgren? Men man ska också komma ihåg att dessa idrotter representerar hela idrottsrörelsen, så den interna kostnadsanalysen är relevant för samtliga idrottsgrenar inom RF. Det man kan fråga sig är om det är önskvärt att bibehålla kostnadsnivån eller att sänka den? Kanske många idrottsgrenar har byggt in en standard med cuper, tävlingar och utrustning som gör att föräldrar är beredda att betala. Att sänka den standarden kanske skulle riskera att man tappar medlemmar till andra idrotter eller andra aktiviteter. Blir det marknaden som får bestämma föräldrarnas pris i slutänden? Attraktiva idrotter kan fortsätta att öka kostnadsnivån så länge föräldrar är villiga att betala och idrotter som har svårare att attrahera måste hitta vägar att sänka sina kostnader. Smärtgränsen blir marknadsanpassad. Och sett ur ett större perspektiv blir det också relevant för idrottsrörelsen som helhet att fundera på hur man ska sträva efter att uppnå formuleringarna i Idrotten vill, att ta Engströms (2007) fråga *"Vilka strategier ska idrottsrörelsen använda sig av för att få ned kostnaderna för den enskilde idrottsutövaren?"* (sid. 49) på största allvar. I slutänden blir det upp till idrottsrörelsen och respektive idrottsgrenar att bestämma strategier utifrån den idrottspolitik som staten driver. Men risken med ett marknadsanpassat förhållningssätt blir att den sociokulturella/-ekonomiska och könsmässiga snedfördelningen ökar snarare än minskar. Och det är inte den bilden som staten och idrottsrörelsen vill se när det gäller barn- och ungdomsidrottens framtida utveckling och välmående.

Konstruktionen av livsstilar är central i vårt samhälle (Featherstone 1995; Bauman 2004; Bourdieu 1984). Det blir en förskjutning från att skapa goda karaktärer till att skapa personligheter, där det gäller inte enbart att kunna uppträda i särskilda sammanhang, men också att kunna visa upp "en vinnande image", både på arbetsmarknaden och på fritiden (exempelvis inom idrotten). Fritiden blir ett underhållsarbete som ställer allt högre krav på individen. Det har enligt Nilsson (2000) historiskt funnits en klar skiljelinje mellan den offentligt organiserade fritiden, marknadsens utbud av fritidsaktiviteter och de fritidssysselsättningar som ungdomar själva initierat. Gränsen häremellan blir dock mer och mer otydlig i och med individens förpliktelse att skapa sig själv. Nilsson (ibid) menar att fritidens utbud blir ett råmaterial för ungdomars identitetsskapande. I konsumtionskulturens snabbt föränderliga miljö där symboliska tecken är viktiga spelar fritiden en allt större roll som social markör och för utvecklingen av identitet, i det komplexa projektet att tillhöra en viss kulturyttring och samtidigt skilja ut sig från kollektivet. Tävlingsidrotten har en hög status i samhället. Den är central i ungdomspolitik, den har hög status i ungdomskulturen och den är viktig i föräldrarnas fostransprojekt (Karp 2000; Peterson 2002b; Redelius 2002b; Trondman 2005). Genom tävlingsidrottens status i ungdomskulturen är barnen/ungdomarna i allra högsta grad delaktiga i förhandlingen om vilka idrottsgrenar som anses värdefulla att delta i. Föräldrarna i studien menar att det är relativt höga kostnader för barnens deltagande i idrott, men att det är värt investeringen i barnen.

Men vad händer med dem som inte har råd? Idrottsrörelsen har genom sin status och sitt inflytande i samhället också ett stort ansvar, inte minst när det gäller den ekonomiska sidan och föräldrars förutsättningar att finansiera sina barns idrottande. Idrotten förfogar över i Bourdieus (1984) termer ett starkt symboliskt kapital. Den är ett socialt fält där föräldrar är villiga att satsa ekonomiskt kapital eftersom det symboliska kapitalet är eftersträvansvärt.

Det fanns en öppen fråga i enkäten som handlar om vad föräldrar gör för insatser i idrottsföreningarna för att hålla nere kostnaderna för barnens idrottande. Många beskriver olika typer av arbetsinsatser och en förälder skriver "*Många obligatoriska frivilliga insatser*". Vad det ideella arbetet innebär i pengar är svårt att sätta om, men det visar att många utöver att man anser att kostnaderna är relativt höga också är beredda att arbeta in pengar till föreningen. Och som citatet ovan antyder finns det en viss ambivalens i föräldrars inställning, men man gör det med sina barns bästa för ögonen. Det blir en livsstil för föräldrarna också, en del av föräldraidentiteten och en del av projektet att fostra sina barn. En positiv sida av det ideella arbetet utöver den ekonomiska aspekten, är att möjligheten till känslan av social samhörighet i föreningen stimuleras.

Det är viktigt att komma ihåg att det inte är en självklarhet för alla att kunna skapa ekonomiska förutsättningar för sina barns idrottande. Som ensamstående Anna med två idrottande ungdomar säger;

Jag har lånat på huset och lånat pengar av mina föräldrar för att få det att gå ihop...Jag förstår inte hur det är tänkt? Vem är det som ska vara med? Som det är nu kör man slut på både barn och föräldrar. (Forsell 2008, sid. 40).

Med underlaget i den här studien är det enkel matematik att räkna ut att det blir svårt för en ensamstående förälder att finansiera två barns idrottande i två eller tre olika idrottsgrenar. Frågan är hur stor problematiken är och hur idrottsrörelsen i så fall ska möta den här problematiken. Är statsstödet och det ideella arbetet tillräckligt? Vad händer om det ideella arbetet minskar? Är de mönster som idag syns i stortstäderna, där avgifterna är en betydande del av kostnadsbördan, något som även kommer att sprida sig till landsbygd och mindre städer? Blir det svårare att rekrytera ideella ledare och vad blir i så fall konsekvenserna av detta? Minskade kommunala anslag och minskat ideellt arbete riskerar att leda till högre grad av självfinansiering – det blir dyrare att ha sina barn i tävlingsidrotten. I RF:s (2009) studie om föreningars ekonomi visar det sig att medlems- och träningsavgifter har ökat från 16% till 31% mellan åren 1994 och 2009, och avgifterna utgör idag den överlägset största inkomstkällan. Idag är 77% av föreningars intäkter egengenerrade (exempelvis avgifter, försäljning, arrangemang). RF (ibid) konstaterar att höjda avgifter slår hårdast mot kärnan i idrottsrörelsen – det stora antalet små föreningar, som är mest känsliga för politiska beslut i stat och kommun. Det kan i förlängningen försvåra idrottsrörelsens ambitioner att erbjuda idrott åt alla.

En stor del av föräldrarna i studien anser det vara värt att ha sina barn i idrott, men vad händer om och när måttet är rågat för föräldrar? När man inte längre tycker det är värt arbetsinsats och pengar att satsa på sitt barns idrottande? Idrottsrörelsen bör ligga steget före här. Trondman (2005) ser att flickor, barn med invandrarbakgrund, barn till föräldrar med låg utbildning och barn till föräldrar som inte själva har erfarenhet av tävlingsidrott i större utsträckning står utanför idrottsrörelsen. Den här studien visar också att sociokulturella skillnader bör tas på allvar. Att hitta en balans i den ekonomiska bördan för föräldrar är också en av vägarna att fortsätta utveckla en idrottsrörelse där förutsättningar för deltagande jämnar ut sig, där kön och sociokulturella faktorer blir av allt mindre betydelse. Att fler grupper i samhället ges möjligheter att utrustas med det Trondman (ibid) kallar idrottshabitus. Det är något som gagnar både bredd- och elitverksamheten på lång sikt. Det finns vissa positiva indikationer på det i denna studie, men det är svårt att utläsa en generell trend för hela idrottsrörelsen utifrån resultatet mellan de två mätillfällena. Att de sociokulturella/ekonomiska förutsättningarna för barns och ungas idrottande är centrala är något som Larsson

(2008) lyfter fram. Och kanske det är här vi hittar möjliga svar till den framtida utvecklingen, som är relaterad till och situerad i både specifika idrottsgrenar och kontextuella förutsättningar, men ett stort ansvar vilar på idrottsrörelsen centralt och på statens idrottspolitik. Föräldrarna upplever valuta för pengarna i dag, förhoppningsvis gör föräldrarna det i morgon också.

7. Förslag på vidare forskning

Jag har gjort några nedslag och analyser i ett väldigt rikt och detaljerat statistiskt material. Varje del i detta material går att fördjupa, inte minst gällande kön och sociokulturella/-ekonomiska aspekter. Det finns många intressanta vinklar för respektive idrott att fundera omkring när det gäller de ekonomiska förutsättningarna kring barn- och ungdomsverksamheten. Förhoppningsvis kommer den här rapporten att inbjuda till diskussion kring dessa frågeställningar. Det här är också ett forskningsfält med öppningar för flera intressanta frågeställningar.

Det urval som här studerats är föräldrar till aktiva barn inom idrotten. Hur skulle den här studien ha tolkats om också föräldrar till barn som inte är med i tävlingsidrott hade svarat på frågorna? Vilken roll spelar ekonomiska aspekter?

En annan intressant frågeställning är hur mycket föräldrars ekonomiska investering innebär för barnens idrottsliga framgång, då det visat sig att vissa föräldrar till tränings- och tävlingsaktiva barn investerar stora belopp årligen. Vad ligger bakom dessa höga belopp? Behövs en god privat-ekonomi för att barnen ska lyckas nå eliten?

En tredje frågeställning är att kvalitativt studera vidare och göra en fördjupad analys av att många föräldrar anser att en relativt hög kostnadsnivå ändå är rimlig. Vilka upplevelser och motiv ligger bakom detta?

8. Referenser

- Andreasson, J. (2006) *Idrottens kön. Genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Lund: Sociologiska Institutionen, Lunds universitet.
- Augustsson, C. (2007) *Unga idrottares upplevelser av föräldrappress*. Karlstad: Universitetstryckeriet, Karlstad.
- Bauman, Z. (2004) *Samhälle under belägring*. Göteborg: Daidalos.
- Bourdieu, P. (1984) *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Carlsson, R. (1991) *Vägen till landslaget. En retrospektiv studie av framgångsrika ungdomar i sju idrotter*. Stockholm: Gotab.
- Eliasson, I. (2009) *I skilda idrottsvärldar. Barn, ledare och föräldrar i flick- och pojkfotboll*. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.
- Engström, L-M. (1999) *Idrott som social markör*. Stockholm: HLS Förlag.
- Engström, L-M. (2007) *Forskning om Handslagets genomförande och resultat – en utvärderande sammanställning*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Engström, L-M. & Redelius, K. (2002) Pedagogiska perspektiv på idrott. I: Engström, L-M, & Redelius, K. (red) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS Förlag.
- Eriksson, S. (1999). *Vägen till eliten*. Stockholm: Sveriges Riksidrottsförbund.
- Fagrell, B. (2000) *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Stockholm: HLS Förlag.
- Featherstone, M. (1995) *Undoing Culture. Globalization, Postmodernism and Identity*. London: Sage Publications.
- Forsell, B. (2008) Anna har inte råd. *Pockettidningen R, nr 1, 2008*.
- Fundberg, J. (2003) *Kom igen, gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlssons.
- Henriksson, Hjelmberg & Stadler, O. (2006) *Streck för miljoner. En utredning av det statliga lokala aktivitetsstödet*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Hertting, K. (2007) *Den sköra föreningen mellan tävling och medmänsklighet. Om ledarskap och lärprocesser i barnfotbollen*. Luleå: Institutionen för pedagogik och lärande, Luleå tekniska universitet.
- Karp, S. (2000) *Barn, föräldrar och idrott. En intervjustudie om fostran inom fotboll och golf*. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.

- Larsson, B. (2008) *Ungdomarna och idrotten. Tonåringars idrottande i fyra skilda miljöer*. Stockholm: Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.
- Larsson, H. (2001) *Iscensättningen av kön i idrott. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Stockholm: HLS Förlag.
- Nilsson, P. (1993) *Fotbollen och moralen. En studie av fyra allsvenska fotbollsföreningar*. Stockholm: HLS Förlag.
- Nilsson, P. (2000) Idrott och modernisering. Från kollektiv dygd och skötsamhet till ungdomskultur och individuella projekt. I: *Fritidskulturer*. Red: Berggren, L. Lund: Studentlitteratur.
- Olofsson, E. (1989) *Har kvinnorna en sportlig chans? Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Umeå: Umeå universitet.
- Olofsson, E. (2003) Den föränderliga kvinnligheten. *Svensk Idrottsforskning, nr 2, 2003*.
- Olsson, L-E. (2007) *RF FoU-rapport 2007:4. Frivilligt arbete inom idrotten*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Peterson, T. (2002a) Gammal är äldst... *Svensk idrottsforskning nr 3 2002*.
- Peterson, T. (2002b) En allt allvarigare lek. Om idrottsrörelsens partiella kommersialisering 1967-2002. I: *Ett idrottssekel. Riksidrottsförbundet 1903-2003*. Red: Lindroth, J. & Norberg, J.R. Stockholm: Informationsförlaget.
- Redelius, K. (2002a) *Ledarna och barnidrotten. Idrottsledarnas syn på idrott, barn och fostran*. Stockholm: HLS Förlag.
- Redelius, K. (2002b) Barnidrotten i ett samhällsperspektiv. I: Engström, L-M, & Redelius, K. (red) *Pedagogiska perspektiv på idrott*. Stockholm: HLS Förlag.
- Riksidrottsförbundet (2004) *RF FoU-rapport 2004:2 Kostnader för idrott. En studie om kostnader för barns idrottande 2003*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Riksidrottsförbundet (2005a) *Idrotten vill. Verksamhetsidé och riktlinjer för idrottsrörelsen in i 2000-talet*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Riksidrottsförbundet (2005b) *Kvinnor och män inom idrotten 2005 – statistik från Riksidrottsförbundet*. Stockholm: Riksidrottsförbundet
- Riksidrottsförbundet (2005c) *RF FoU-rapport 2005:3. Idrottens föreningar. En studie om idrottsföreningarnas situation*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- Riksidrottsförbundet (2009) *Var ska vi ta't? En studie om idrottsföreningars ekonomiska situation våren 2009*. Stockholm: Riksidrottsförbundet.
- SOU 2008:59 Föreningsfostran och tävlingsfostran. En utvärdering av statens stöd till idrotten.

Svenska Fotbollförbundet (2008) *Verksamhetsberättelse 2008*. Solna: Svenska Fotbollförbundet.

Svenska Friidrottsförbundet (2008) *Svensk Friidrott. Årsberättelse 2008*. Solna: Svenska Friidrottsförbundet.

Trondman, M. (2005) *Unga och föreningsidrotten. En studie om föreningsidrottens plats, betydelser och konsekvenser i ungas liv*. Ungdomsstyrelsens skrifter, 2005:9. Stockholm: Elanders

RIKSIDROTTSFÖRBUNDET

Idrottens Hus, 114 73 Stockholm • Tel: 08-699 60 00 • Fax: 08-699 62 00
E-post: riksidrottsforbundet@rf.se • Hemsida: www.rf.se

